

ગિરનારમંડન શ્રી નેમિનાથાય નમઃ
શ્રીવરદત્તગણધરાય નમઃ

ચાલો ગિરનારની યાત્રા કરીએ...

લેખક / સંકલન

શાસનપ્રભાવક પરમપૂજ્ય પંચ્યાસ ચન્દ્રશેખર વિજયજી ગણિવર્યના
તપસ્વી શિષ્યરત્ન પ. પૂ. આ. ધર્મરક્ષિતસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના શિષ્ય
પ.પૂ.આ. હેમવલ્લભસૂરિ મહારાજ સાહેબ

પ્રકાશક

સહસાવન કલ્યાણકભૂમિ તીર્થોદ્ધાર સમિતિ

C/o. ગૌરવશાળી ગિરનારદર્શન ધર્મશાળા, રૂપાયતન રોડ,
શિવ નિકેતનની બાજુમાં, ભવનાથ તળેટી, જૂનાગઢ - ૩૬૨૦૦૧.

Telephone No. : ૦૨૮૫ ૨૬૫૭૦૯૯

M. No. : ૯૪૦૯૬ ૮૫૯૯૯

E-mail : girnarbhakti@gmail.com

Web : www.girnardarshan.com

ગૌરવશાળી ગિરનારદર્શન ધર્મશાળા
રૂપાયતન રોડ, મીનરાજ સ્કૂલની સામે,
ભવનાથ તળેટી, જૂનાગઢ-૩૬૨૦૦૧.
મો. ૯૪૦૯૬ ૮૫૯૯૯

ભગીરથભાઈ
આશ્રમ રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.
મો. ૯૮૨૫૨ ૮૮૯૯૧

અર્હમ્ ક્રિએશન
પાલ, સુરત-૩૯૫૦૦૯.
મો. ૯૮૨૪૭ ૨૨૩૨૨

નવભારત સાહિત્ય મંદિર
ગાંધી રોડ, અમદાવાદ.
મહેન્દ્રભાઈ
મો. ૯૮૨૫૦ ૪૭૮૪૧

જૈનદર્શન પ્રકાશન મંદિર
ધરણીધર રોડ, અમદાવાદ.
હેમંતભાઈ ગાંધી
મો. ૯૪૨૬૩ ૦૨૫૬૮

સાગરભાઈ (પરેલ, મુંબઈ)
મો. ૯૬૯૯૨ ૧૦૯૭૯

કીર્તિભાઈ ધરોડ
ઘાટકોપર (ઈસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦૦૭૭.
મો. ૯૮૨૦૭ ૬૫૦૯૭

મનોજભાઈ બી. મહેતા
ભૂલેશ્વર + મલાડ (વેસ્ટ), મુંબઈ.
મો. ૯૯૬૯૨ ૮૭૯૬૬

કેયુરભાઈ શેઠ
નિઝામપુરા, વડોદરા, મો. ૭૨૮૫૦ ૦૫૧૫૨

જયેશભાઈ
હજૂર પાયગા રોડ, ભાવનગર.
મો. ૯૮૬૬૧ ૪૫૧૯૯/૯૪૨૭૧ ૪૫૧૯૯

ભાવેશભાઈ
મહેતા ડેરી, પાલિતાણા.
મો. ૯૯૭૯૦ ૫૧૪૦૦/૬૩૫૧૫ ૨૦૪૬૦

On Line
R. K. Group
No. 1/1, 3rd Floor,
1st Cross Vinayaka Towers,
Gandhinagar,
Banglore - 560009.
મો. ૭૨૫૯૩ ૮૪૧૩૬

પ્રાકૃત્યન...

જગમાં તીરથ દો વડા, શત્રુંજય ને ગિરિનાર,
એક ગઢ ઋષભ સમોસર્યા, એક ગઢ નેમકુમાર

ગિરમાર મહાતીર્થનો અચિન્ત્ય મહિમા હોવાથી જ તેને જગની શ્રેષ્ઠતમ બે તીર્થભૂમિઓમાં સ્થાન પ્રાપ્ત થયેલ છે.

ભવિતવ્યતાના યોગે છેલ્લા સો વર્ષ દરમ્યાન આ ગિરનારના માહાત્મ્યની વાતોને ભવ્યજીવોના કાન સુધી પહોંચાડવામાં ચતુર્વિધસંઘ પાછો પડ્યો હોવાથી જાણતા કે અજાણતા આ મહાતીર્થની ઘોર આશાતના થયેલ છે.

આ મહાતીર્થના પુનઃ ઉત્થાનના ઝેંધાણ સ્વરૂપે વર્તમાનમાં ચોતરફ તેનો મહિમા પ્રસરી રહ્યો છે. જેનાથી આ પાવનભૂમિની સ્પર્શના કરનારા વર્ગની સંખ્યામાં સારો એવો વધારો થવા પામેલ છે. આવા અવસરે મહામહિમાવંત એવા તીર્થની ભક્તિ માટે દૂર દૂરથી પધારતા ભાવુકોને આ તીર્થયાત્રાની વિધિથી માહિતગાર કરવાનું અત્યંત આવશ્યક જણાતાં આ પુસ્તિકાનું સંકલન કરવાનો અવસર આવતાં પ્રભુના પ્રભાવ અને પૂજ્યોના પ્રસાદથી તૈયાર થયેલ આ પુસ્તિકા ગિરનારના યાત્રિકોને સહાયભૂત બને એ જ મંગલકામના. પ્રાન્તે આ પુસ્તિકાના સંકલનમાં રહી ગયેલ ત્રૂટીઓ તરફ સજ્જનો અંગુલી દર્શન કરે એ જ અપેક્ષા સાથે જિનાજ્ઞા વિરુદ્ધ લખાયું હોય તો ત્રિવિધે ક્ષમા ચાહું છું.

- લિ.

ગીત

(રાગ : બેના રે સાસરીયે જાતા...)

ચાલો રે... સૌ ચાલો,

ચાલો રે... ગિરનાર જઈએ આતમ નિર્મલ થાય,

ભવોભવના પાપો દૂરે પલાય (૨)

જે કોઈ જાય ફેરા ટળી જાય, ભવોભવના પાપો દૂરે પલાય

પાપી અધમ અહીં જે કોઈ આવે, દુર્ગતિ દૂર હટાવે (૨)

ત્રસ-થાવર જે ગિરિને ફરશે, દુષ્કર્મોને ખપાવે (૨) ચાલો રે...

એ ગિરિવરનો મહિમા મોટો, કહેતા નાવે પાર... ભવોભવ

સ્તુતિ

દેવાંગનાને દેવતાઓ, જેની સેવના ઝંખતા,

મળી તીર્થકલ્પો વળી, જેના ગુણલાં ગાવતાં;

જિનો અનંતા જે ભૂમિએ, પરમપદને પામતાં,

એ ગિરનારને વંદતા, મુજ જન્મ આજ સફળ થયો... (૨)

ગત ચોવીસીમાં જે ભૂમિએ, સિદ્ધિવધૂ જિન દસ વર્યા,

ને આવતી ચોવીસી માંહે, સૌ જિનો શાસ્ત્રે કધ્યાં;

એ ગિરનારના ગુણ ઘણા પણ, અંશથી શબ્દે વણ્યા,

એ ગિરનારને વંદતા, પાપો બધાં દૂરે જતાં... (૨)

- ❖ આ ગિરનાર પણ શત્રુંજય મહાતીર્થની માફક પ્રાયઃ શાશ્વતો છે !
પાંચમા આરાના અંતે જ્યારે શત્રુંજયગિરિની ઊંચાઈ ઘટીને સાત હાથ થશે ત્યારે આ ગિરનારગિરિની ઊંચાઈ તો ૪૦૦ હાથની રહેશે !
- ❖ આ ગિરનાર અર્થાત્ રૈવતગિરિ એ શત્રુંજયનું પાંચમું શિખર હોવાથી પાંચમું જ્ઞાન એટલે કે કેવળજ્ઞાન અપાવનારું છે !
- ❖ ગિરનાર એ અનંતા અરિહંતોની ભૂમિ છે !
- ❖ ગિરનાર ઉપર અનંતા તીર્થકરો આવેલા છે અને મોક્ષપદને પામેલા છે ! બીજા અનંતા તીર્થકર પરમાત્માના દીક્ષા — કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષકલ્યાણક પૂર્વની ચોવીસીમાં થયા છે, થાય છે અને ભવિષ્યમાં થવાના છે !
- ❖ આ ગિરનાર અવસર્પિણીના પહેલા આરામાં ૨૬ યોજન, બીજા આરામાં ૨૦ યોજન, ત્રીજા આરામાં ૧૬ યોજન, ચોથા આરામાં ૧૦ યોજન, પાંચમા આરામાં ૨ યોજન અને છઠ્ઠા આરામાં ૧૦૦ ધનુષ અર્થાત્ ૪૦૦ હાથની ઊંચાઈનો રહે છે.
- ❖ સ્વર્ગલોક, પાતાળલોક અને મૃત્યુલોકના ચૈત્યોમાં સુર, અસુર અને રાજાઓ ગિરનારના આકારને હંમેશા પૂજે છે.
- ❖ આ ગિરનાર મહાતીર્થ પૃથ્વીના તિલક સમાન છે !
- ❖ આ ગિરનાર મહાતીર્થ મહાપુણ્યનો ઢગલો છે !
- ❖ ગિરનાર ઉપર આવનાર પાપી એવા પ્રાણીઓ પણ પુણ્યવાન્ બની જાય છે.

- ❖ જેમ પારસમણિના સ્પર્શથી લોહું સુવર્ણ બની જાય છે, તેમ ગિરનારના સ્પર્શમાત્રથી પ્રાણી ભાવિમાં શુદ્ધસ્વરૂપી બની જાય છે.
- ❖ આ ગિરનારની ભક્તિ કરનારને આ ભવમાં કે પરભવમાં દારિદ્ર્ય આવતું નથી.
- ❖ આ મહાતીર્થની ભક્તિ દ્વારા મહાપાપ કરનારા અને મહાદુષ્ટ એવા કુષ્ટાદિ રોગવાળા જીવો પણ સર્વસુખને પામે છે.
- ❖ આ મહાતીર્થમાં નિવાસ કરતાં તિર્થયો (જાનવરો) પણ આઠ ભવની અંદર સિદ્ધિપદને પામે છે.
- ❖ આ મહાતીર્થના દરેક જિનાલયોના શિખરોની ઉપર જલ, સ્થલ અને આકાશમાં ફરનારા જે જે જીવો હોય છે તે સર્વે ત્રણ ભવમાં મોક્ષે જાય છે.
- ❖ આ મહાતીર્થ ઉપર વૃક્ષો, પાષાણો, પૃથ્વીકાય, અપકાય, વાયુકાય અને અગ્નિકાયના જીવો છે તે અવ્યક્ત ચેતનાના હોવા છતાં આ તીર્થના પ્રભાવે કેટલાક કાળે મોક્ષે જનારા થાય છે.
- ❖ જગતમાં કોઈ પણ શાશ્વતી દિવ્ય ઔષધિઓ, સ્વર્ણાદિ સિદ્ધિઓ અને રસકૃપિકાઓ નથી કે જે આ ગિરનારગિરિ ઉપર ન હોય !
- ❖ જ્યાં સુધી આ ગિરનારની યાત્રા નથી કરી ત્યાં સુધી જ જીવને સર્વ પાપ, સર્વ દુઃખ અને સંસારનું ભ્રમણ રહે છે.
- ❖ આ તો આત્માનું કલ્યાણ કરનારી પ્રાયઃ શાશ્વત એવી કલ્યાણક-ભૂમિ છે !

- ❖ ભૂતકાળમાં પ્રાયઃ કોઈ ચોવીસી એવી નહીં ગઈ હોય જ્યારે અહીં કોઈ પરમાત્માનું કલ્યાણક ન થયું હોય !
- ❖ ભવિષ્યકાળમાં પણ પ્રાયઃ એવી કોઈ ચોવીસી નહીં રહે કે તેમાં કોઈ પરમાત્માનું કલ્યાણક નહીં થાય !
- ❖ વર્તમાન ચોવીસીમાં પણ અહીં નેમિપ્રભુના દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ એમ ત્રણ કલ્યાણક થયા છે અને
- ❖ આવતી ચોવીસીમાં પણ ચોવીસે ચોવીસ તીર્થંકર પરમાત્માના મોક્ષ તથા અંતિમ બે પ્રભુના દીક્ષા અને કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક પણ થવાના છે !

પરમાત્માના એક કલ્યાણક અવસરે ચૌદ રાજમાં અજવાળા અને નારકના જીવોને સુખશાતાનો અનુભવ થાય છે... દેવલોકમાં ઈન્દ્ર મહારાજના સિંહાસન પણ કંપાયમાન થાય છે... તો મહાપ્રભાવક એવા કલ્યાણકની ઘટના જે પાવનભૂમિ ઉપર થઈ હોય તે ભૂમિની મહત્તાની તો શું વાત કરવી ? આ આત્મા ઉપર અનાદિકાળથી છવાયેલા મિથ્યાત્વના અંધકારો આ મહાપ્રભાવક ભૂમિઓના સ્પર્શન-દર્શન-વંદન-પૂજનાદિ કરવાથી દૂર થતાં સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે... જીવને બોધિબીજની પ્રાપ્તિ થતાં તે શીઘ્રાતિશીઘ્ર આત્મવિકાસ સાધી શિવપદને પામે છે ! આપણે પણ આ પાવનભૂમિ ઉપર આજે પણ અકબંધ પડેલા પ્રભુના કલ્યાણક અવસરના અણુ-પરમાણુઓની અનુભૂતિનું આસ્વાદન કરીએ !

આત્મન્ ! વસ્તુપાળ ચરિત્રમાં તો શત્રુંજય મહાતીર્થ અને ગિરનાર મહાતીર્થને વંદન કરવામાં સમાન ફળ કહેવામાં આવે છે !

આ ગિરિરાજ પણ અત્યંત પવિત્ર હોવાથી શક્ય હોય તો આ યાત્રા ખુલ્લા પગે કરવી...

આ તીર્થભૂમિની આશાતના ન થાય તે માટે મનને પવિત્ર રાખવા સાથે ટેપરેકોર્ડર, મોબાઈલ વગેરે ન રાખતાં આ પાવનભૂમિમાં વહેતા કુદરતના સંગીતની સૂરાવલીનું શ્રવણ કરવાનું છે...

માર્ગમાં મસ્તીમજાક ન કરતાં અનંત તીર્થંકર પરમાત્માની કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શનાના સ્પંદનોને માણતાં માણતાં પ્રભુના નામનો “ૐ હ્રૌં અહૌં શ્રી નેમિનાથાય નમઃ” અથવા “નમો અરિહંતાણં” પદના જાપ કરતાં કરતાં ઉપર ચડવાનું છે...

યાત્રા દરમ્યાન જીવદયાનું પાલન કરતાં કરતાં જયણાપૂર્વક નીચી દૃષ્ટિ રાખીને ચડવાનું છે...

યાત્રા દરમ્યાન અન્ય કોઈનું મન કલુષિત ન થાય અને સંસ્કૃતિની મર્યાદાનું પાલન થાય તેવા ઉચિત વસ્ત્રો પરિધાન કરીને યાત્રા કરવાની છે...

યાત્રા દરમ્યાન કોઈ સાથે કલેશ—કષાય ન થાય અને કઠોર વચનનું ઉચ્ચારણ ન થઈ જાય તે માટે મૌનપૂર્વક શાંતિથી યાત્રા કરવા પ્રયત્ન કરવો...

આ ગિરનારની યાત્રા દરમ્યાન જો કોઈ પચ્ચક્રખાણ કરો, તેનો કરોડગણો લાભ થાય તેવું શાસ્ત્રકાર ભગવંતો ફરમાવે છે, તેથી જો શક્તિ હોય તો ચોવિહાર ઉપવાસ, તિવિહાર ઉપવાસ, આર્યંબિલ, એકાસણું, બેસણું, પુરિમુક્ટ, સાઠપોરિસિ, પોરિસિ, નવકારશી વગેરે પચ્ચક્રખાણ કરવું. જો શક્તિ અને સામર્થ્ય હોય અને સમાધિ ટકતી હોય તો આ પાવનભૂમિ ઉપર વાપરવાનો ત્યાગ કરવો...

આત્મન્ !

આજ સુધી તો તમે વિવિધ તીર્થોની દ્રવ્યયાત્રાઓ તો ઘણી કરી હશે પરંતુ આજે તો આપણે ગિરનાર મહાતીર્થની ભાવપૂર્વક યાત્રા કરવાની છે !

આ જુઓ ! આપણે જૂનાગઢની ધરા પર આવેલ સૌરાષ્ટ્રના શણગાર એવા ગિરનાર મહાતીર્થની તળેટીમાં આવી ગયા !

વાદળથી વાતો કરતો આ ગરવો ગઢ ગિરનાર કેવો રમણીય લાગે છે.

ગીત : (રાગ : પૂજો ગિરિરાજને રે...)

વંદો ગિરનારને રે... પૂજો ગિરનારને રે...

એ ગિરિવરનો મહિમા મોટો, કહેતા નાવે પાર...રે... વંદો...

અવસર્પિણીના છ આરે રે, વિધવિધ નામ ધરે... વંદો...

પહેલા આરામાં કૈલાસગિરિ, બીજા આરામાં ઉજ્જયંતગિરિ, ત્રીજા આરામાં રૈવતગિરિ, ચોથા આરામાં સ્વર્ણગિરિ, પાંચમા આરામાં ગિરનારગિરિ અને છઠ્ઠા આરામાં નંદભદ્રગિરિ નામે ઓળખાય છે આ ગિરનાર !

ગરવા ગઢ ગિરનારની ગોદમાં ગિરનાર તરફ જતાં તેની જમણી બાજુમાં આવેલા શેઠ દેવચંદ લક્ષ્મીચંદની પેઢીના સંકુલમાં જુઓ ! યુગાધિદેવ શ્રી ઋષભદેવ (આદિનાથ) ભગવાનનું જિનાલય આવેલ છે.

આ જિનાલયના ગભારામાં મૂળનાયક આદિનાથ ભગવાનનની ૨૩ ઈંચની પ્રતિમા સહિત આજુ બાજુ શ્વેતવર્ણા શ્રી અજિતનાથ ભગવાન અને

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે, રંગમંડપમાં મેખલામાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાન તથા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે, કોળીમંડપમાં ગોખલામાં આદિનાથ ભગવાનના શાસનના અધિષ્ઠાયક ગોમુખયક્ષ તથા અધિષ્ઠાયિકા ચક્રેશ્વરીદેવીની જેસલમેરના પીળા પાષાણની શ્વેતવર્ણની પ્રતિમા સામસામે બિરાજમાન છે.

ચાલો ! આ જિનાલયના દર્શન કરી ત્યાં આપણે ગિરનાર મહાતીર્થયાત્રાનું પહેલું ચૈત્યવંદન કરીએ...

સ્તુતિ

અવસર્પિણીમાં સૌ પ્રથમ, અરિહંતપદે જે શોભતાં,
તીર્થતણી રચના કરી, યુગલાધર્મ નિવારતાં;
અજ્ઞાનીના તિમિર ટાળી, જ્ઞાનજ્યોત જલાવતાં,
એ આદિનાથને વંદતા, પાપો બધા દૂરે જતાં...(૨)

ચૈત્યવંદન

આદિદેવ અલવેસરુ, વિનીતાનો રાય,
નાભિરાયા કુલમંડણો, મરુદેવા માય ... (૧)
પાંચશે ધનુષની દેહડી, પ્રભુજી પરમ દયાળ,
ચોરાશી લાખ પૂર્વનું, જસ આયુ વિશાલ ... (૨)
વૃષભલંછન જિન વૃષધરુએ, ઉત્તમ ગુણમણિખાણ,
તસ પદપદ્મસેવન થકી, લહીએ અવિચલ ઠાણ ... (૩)

સ્તવન

- માતા મરુદેવીના નંદ, દેખી તારી મૂરતિ,
મારું મન લોભાણુંજી, મારું દિલ લોભાણુંજી માતા...(૧)
- કરુણા નાગર કરુણા સાગર, કાયાકંચનવાન,
ઘોરી લાંછન પાઉલે કાંઈ, ધનુષ પાંચસે માન માતા...(૨)
- ત્રિગડે બેસી ધર્મ કહંતા, સુણે પર્ષદા બાર,
યોજનગામિની વાણી મીઠી, વરસંતી જલધાર... માતા...(૩)
- ઉર્વશી રુડી અપચ્છરાને, રામા છે મનરંગ,
પાયે નેઉર રણઝણે કાંઈ, કરતી નાટારંભ... માતા...(૪)
- તું હી બ્રહ્મા, તું હી વિધાતા, તું જગતારણહાર,
તુજ સરિખો નહિ દેવ જગતમાં, અરવડીયા આધાર... માતા...(૫)
- તું હી બ્રાતા, તું હી ત્રાતા, તું હી જગતનો દેવ,
સુરનર કિન્નર વાસુદેવા, કરતા તુજ પદ સેવ... માતા...(૬)
- શ્રી સિદ્ધાયલ તીરથ કેરો, રાજા ઋષભ જિણંદ,
કીર્તિ કરે માણેકમુનિ તાહરી, ટાળો ભવભયફંદ... માતા...(૭)

થોય

શત્રુંજય મંડણ ઋષભ જિણંદ દયાલ,
મરુદેવા નંદન વંદન કરું ત્રણ કાલ;
એ તીરથ જાણી, પૂર્વ નવ્વાણું વાર,
આદીશ્વર આવ્યા જાણી લાભ અપાર.

આ જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા વિ. સં. ૨૦૧૪માં વૈશાખ વદ છઠ્ઠના ગુરુવારના શુભદિને થયેલ છે.

આ જિનાલયની બહાર નીકળતા જમણી તરફ વળતાં જ વિ. સં. ૨૦૫૮ ના આ જ સંકુલમાં અનેક વર્ષોના ઈતિહાસમાં સૌપ્રથમ સામૂહિક ચાતુર્માસિની આરાધના કરાવનાર સહસ્રાવન કલ્યાણકભૂમિ તીર્થોદ્ધારક, તપસ્વી સમ્રાટ પ. પૂ. આચાર્ય હિમાંશુસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબની પ્રેરણાના પ્રભાવે આજે શત્રુંજય મહાતીર્થની ‘જય તળેટી’ સદશ એક વિશાળ નૂતન “જય તળેટી”નું નિર્માણ થઈ ચૂક્યું છે, જેમાં ગિરનારની પહેલી ટૂંકના જિનાલયોમાં મૂળનાયક તરીકે બિરાજમાન વિવિધ પ્રભુજીમાંથી પાંચ પ્રભુજીના વર્ણ અનુસારના વર્ણના પાષાણમાંથી બનેલ ચરણપાદુકાયુક્ત પાંચ જુદી જુદી ઢેરીઓનું નિર્માણ થયેલ છે.

મુખ્ય ઢેરીમાં નેમિનાથ પરમાત્મા તથા અન્ય ઢેરીઓમાં પાર્શ્વનાથ ભગવાન, સંભવનાથ ભગવાન, અભિનંદન સ્વામી તથા ચન્દ્રપ્રભ સ્વામીની સ્વસ્વ વર્ણની ચરણપાદુકા બિરાજમાન કરવામાં આવેલ છે.

આ ઢેરીઓની આગળના ભાગમાં આ જુઓ ! કેવી સુંદર ગિરિશિલાની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવેલ છે.

ચાલો ! આપણે આ “જય તળેટી” સન્મુખ ઊભા રહી આ યાત્રાનું બીજું ચૈત્યવંદન કરીએ...

સ્તુતિ

જે પ્રભુ તણા સંસ્મરણથી, સંતાપ સવિ મનના ટળે,
જે પ્રભુ તણા દર્શન થકી, દુઃખ દુરિત દર્દ દૂર ટળે;
જે પ્રભુ તણા વંદન થકી, વિરમે વિષયને વાસના,
ગિરનાર મંડણ નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના...

ચૈત્યવંદન

નેમિનાથ બાવીશમા, શિવાદેવી માય;
સમુદ્રવિજય પૃથ્વીપતિ, જે પ્રભુના તાય ... (૧)
દસ ધનુષની દેહડી, આયુ વરસ હજાર;
શંખલંછનધર સ્વામીજી, તજી રાજુલ નાર ... (૨)
શૌરીપુરીનયરી ભલીએ, બ્રહ્મચારી ભગવાન,
જિનઉત્તમ પદ પદ્મને, નમતાં અવિચલ ઠામ ... (૩)

સ્તવન

રૈવતગિરિનો ડુંગર વ્હાલો

(રાગ : સિદ્ધાયલનો વાસી... વિમલનાથનો વાસી)

રૈવતગિરિનો ડુંગર વ્હાલો લાગે મોરા રાજિંદા,

ઉજ્જયંતગિરિનો ડુંગર વ્હાલો લાગે મોરા રાજિંદા... ॥૧॥

ઈણ રે ડુંગરીયે જિન અનંતા સિધ્યા, (૨)	
વ્રત — કેવળ — વળી પાયા મોરા રાજિંદા...	॥૨॥
ગત ચોવીસી સાગરજિન કાળે, (૨)	
પડિમા ઈન્દ્ર ભરાવે મોરા રાજિંદા...	॥૩॥
શ્યામલવર્ણ નેમિવર સોહે, (૨)	
મુખડું દેખી મન મોહે મોરા રાજિંદા...	॥૪॥
પહેલી ટૂંકે ચઉદ ચૈત્ય સોહે, (૨)	
દરિસણ નિરમલ હોવે મોરા રાજિંદા...	॥૫॥
સહસાવને નેમિ દિક્ષા નાણ હોવે, (૨)	
ગઢ પંચમ મુક્તિ પાવે મોરા રાજિંદા...	॥૬॥
ઈણ આલંબન કૃષ્ણ જિનપદ પામે, (૨)	
થાશે અમમજિન નામે મોરા રાજિંદા...	॥૭॥
હેમવલ્લભ વદે ગિરિ નીત ધ્યાવો, (૨)	
ભવ ચોથે શિવપાવો મોરા રાજિંદા...	॥૮॥

થોર

શ્રી નેમિજિન પ્રણમી, સવિ દુઃખ ટાળું,
સવિજિન વંદી, અઘ સંચિત ગાળું;
જિનઆગમથી, જગમાંહે અજવાળું,
દેવી અંબાઈ, કરે રખવાળું.

આ ‘જય તળેટી’ના રંગમંડપની ડાબી બાજુ જુઓ ! આ કેવા સુંદર પટો છે. નેમિપ્રભુના દીક્ષા — કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષકલ્યાણક ગિરનાર ઉપર થયા હતા તેની સ્મૃતિ અર્થે આ પટો બનાવ્યા છે, તેના વંદન કરીએ.

જુઓ ! ગિરનાર મંડન નેમિપ્રભુના શાસનના અધિષ્ઠાયકદેવ ગોમેધયક્ષ તથા અધિષ્ઠાયિકા અંબિકાદેવીની પ્રતિમાજી પણ આ દેરીમાં બિરાજમાન કરેલ છે તેને પ્રણામ !

આ બાજુની દેરીમાં ખરતરગચ્છીય આચાર્ય જિનદત્તસૂરિજી આદિ તથા સંવેગી મુનિશ્રી પૂ. પ્રેમચંદજી મહારાજની ચરણપાદુકા બિરાજમાન કરેલ છે, તેને “મત્થએણ વંદામિ”.

ચાલો ! હવે આ સંકુલની બહાર નીકળતાં “જય જય શ્રી નેમિનાથ”, “જય જય શ્રી નેમિનાથ”ના જયઘોષ સાથે આપણે ગિરનાર મહાતીર્થના આ પ્રવેશ દ્વારમાં પગરવ માંડીએ...

જે પાવનતમ ભૂમિ ઉપરથી બાલબ્રહ્મચારી શ્રી નેમિપ્રભુ સહિત અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના દીક્ષા — કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષકલ્યાણક થવા પામ્યા છે, તે ગિરિવરના એક એક પગલાં ચઢતાં કહેવાય છે કે...

દુહો : એકેકું પગલું ચઢે, સ્વર્ણગિરિનું જેહ;

હેમ વદે ભવો ભવ તણાં, પાતિક થાએ છેહ.

ચાલો ! આપણે પણ આ અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના કલ્યાણકોના સંસ્મરણરૂપે “નમો અરિહંતાણં” અથવા “ૐ હ્રીં અર્હ શ્રી નેમિનાથાય નમઃ” પદના જાપ સાથે ગિરિવર આરોહણ કરીએ...

મુખ્યદ્વારમાં પ્રવેશ કરી લગભગ ૧૫ – ૨૦ ડગલાં ચાલી જમણી બાજુ આ પોલીસચોકી પૂર્ણ થતાં જુઓ ! આ પગથિયાં શરૂ થયા... એક એક પગથિયે

“નમો અરિહંતાણં” “નમો અરિહંતાણં” “નમો અરિહંતાણં” “નમો અરિહંતાણં” “નમો અરિહંતાણં”.

અરે ! પાંચ પગથિયાં પૂર્ણ થતાં જમણી બાજુ આ જુઓ શ્વેતવર્ણના આરસના પાષાણની આ દેરીમાં પ્રભુની ચરણપાદુકા બિરાજમાન છે. હા ! આ જુઓ ! નેમિનાથ ભગવાનની પીળાવર્ણના પાષાણમાંથી નિર્મિત ચરણપાદુકા ! અને આ સામે જુઓ ! શ્વેત વર્ણના આરસમાંથી બનાવેલ અષ્ટપ્રાતિહાર્યયુક્ત નેમિનાથ પરમાત્માનો પટ્ટ !

નમો જિણાણં !

ચાલો ! બે હાથ જોડી મસ્તક ઝુકાવી નમન કરી સ્તુતિ કરી નાનું ચૈત્યવંદન કરીએ...

સ્તુતિ

રૈવતગિરિના શિખર પર, પ્રભુ મુકુટ મણી સમ ઓપતાં,
મનોહારિણી મુદ્રાથી ભવિમાં, બોધિના બીજ રોપતાં;
હૈયું છે હર્ષ વિભોર આજે, હવે ન રહી કોઈ જંખના,
ગિરનારમંડણ નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના.

ત્રણ ખમાસમણા આપીને અરિહંત ચેઈઆણં સૂત્ર બોલી એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરીએ.

થોચ

ગિરનારે ગીરૂઓ, વહાલો નેમિ જિણંદ,
અષ્ટાપદ ઉપર, પૂજી ધરો આનંદ;
સિદ્ધાંતની રચના, ગણધર કરે અનેક,
દીવાળી દિવસે, ઘો અંબા વિવેક.

પ્રભુજીની ચરણપાદુકાના આ પબાસણમાં નીચે સન્મુખ મુખવાળા તીર્થાધિષ્ઠાયિકા આ અંબિકા દેવી છે ! તેને આપણે બે હાથ જોડી પ્રણામ કરી પ્રાર્થના કરીએ કે...

“હે મા ! અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના કલ્યાણકોથી પાવનતમ બનેલ આ તીર્થભૂમિના સ્પંદન થકી અમારું આ સ્પર્શન — દર્શન — વંદન — પૂજન આત્મોત્થાનકારી નીવડો ! અને અમારી આ યાત્રા નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ કરવામાં અમારી સાથે રહેજો ! અમને સહાય કરજો !”

આ દેરીનો છેલ્લો જીર્ણોદ્ધાર અચલગચ્છીય પ. પૂ. આચાર્ય ગુણોદયસાગરજી મહારાજ સાહેબના આજ્ઞાનુવર્તી બા. બ્ર. સા. જ્યોતિપ્રભાશ્રીજી દ્વારા કરાવીને વિ. સં. ૨૦૫૫ ના મહા સુદ ૧૧, તા. ૨૩-૧-૧૯૯૯, બુધવારના શુભ દિને પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી.

જિનશાસનના જવાહર સમાન કલિકાલસર્વજ્ઞ એવા શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય, આચાર્ય બપ્પભટ્ટસૂરિજી, મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળ — તેજપાળ, મંત્રી પેથડશા આદિ અનેક મહાપુરુષ અને પુણ્યાત્માઓને ખડે પગે સહાય કરનાર એવા આ તીર્થના અધિષ્ઠાયિકા અંબિકાદેવી આજે પણ આ તીર્થ ઉપર હાજરાહજુર છે.

ચાલો ! “જય જય શ્રી નેમિનાથ” ના સાથે આગળ વધીએ...

અરે ! અહીં આ જમણી બાજુ જુઓ !

આ પગથિયાંનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવનાર પુણ્યશાળીઓના નામ વગેરેની માહિતી દર્શાવતો લેખ છે !

“જય જય શ્રી નેમિનાથ” “જય જય શ્રી નેમિનાથ”

૨૦ પગથિયાં : આ છે ડોળી મેળવવાનું સ્થાન.

ધન્ય છે ! તે ડોળીવાળાઓને જે વૃદ્ધાવસ્થાવાળા અથવા સ્વયં ગિરિ ચડવા અસમર્થ એવા ભાવુક આત્માઓને પણ દાદાના દર્શન કરાવવામાં સહાયક બને છે.

ચાલો આગળ !!!

કેલાસગિરયે નમો નમઃ ઉજ્જયંતગિરયે નમો નમઃ

રૈવતગિરયે નમો નમઃ વંદન હો ગિરનારને... (૨)

લગભગ ૩૮૦૦ પગથિયાં :

આ જુઓ ! ઉપરકોટના કિલ્લાનો દરવાજો આવ્યો ! આ કિલ્લાને દેવકોટ પણ કહેવામાં આવે છે !

આ કોટના દરવાની ઉપર નરશી કેશવજીએ માળ બંધાવ્યો હતો, જેમાં હાલ વનસંરક્ષણ વિભાગની કાર્યવાહી થાય છે. આ દરવાજામાં અંદર પ્રવેશ કરતાં જ જુઓ ! આપણી અત્યાર સુધીની આ ગિરનારની યાત્રાના ચઢાણના એક સાથે ચઢવાના સૌથી વધારે એવા માત્ર ૧૮ પગથિયાં સળંગ ! પહેલી વાર આવ્યા ! અરે ! પાલિતાણામાં તો લગભગ દસથી વધારે વખત સળંગ

સો કરતાં વધુ પગથિયાં આવે છે અને હીંગળાજનો હડો તો ખરો જ ! જ્યારે અહીંયા તો સળંગ ૨ – ૫ – ૭ પગથિયાં આવે છે ! આપણે ખોટાં ગભરાઈ જઈએ છીએ ! કેટલા જલદી પહોંચી ગયા ! કાંઈ ખબર પડી ?

આગળ વધતાં આ જુઓ ! ડાબે જમણે કાળભૈરવ અને હનુમાનની દેરીઓ આવી. ડાબા હાથે આ દરવાજો દેખાય છે ને ! તે છે ગિરનારમંડન બાલબ્રહ્મચારી નેમિનાથ જિનાલયના સંકુલનું મુખ્યદ્વાર ! બોલો “નેમિનાથ ભગવાન કી જય” અંદર જતાં ડાબી બાજુ કર્મચારીના રહેઠાણ, ધર્મશાળા અને જમણી બાજુ કાર્યાલય છોડીને આગળ વધતાં જમણી બાજુ આગળ વધતાં આ જુઓ ! દાદાના દેરાના પરિસરનું મુખ્ય પ્રવેશ દ્વાર !.

આ જુઓ ! લગભગ ૧૮૦ ફૂટ x ૧૩૦ ફૂટના વિશાળ ચોકમાં ૮૪ – ૮૪ દેરીઓની વચ્ચે ઉત્તુંગ એવા શિખરોવાળો આ સાંધાર પદ્ધતિનો નેમિનાથ પ્રસાદ કેવો શોભી રહ્યો છે !

ઘડતરમાં અતિ કઠીન એવા શ્યામવર્ણના ગ્રેનાઈટ પાષાણમાંથી નિર્માણ પામેલ પ્રાયઃ વિશ્વમાં એકમાત્ર એવા વિશાળ જિનાલયનો ઈતિહાસ પણ અનેરો છે.

ચાલો આપણે આગળ વધીએ...

શ્રી નેમિનાથ જિનાલય :

વસ્તુપાળ મંત્રીશ્વરે આ ચૈત્યના ઉત્તર, દક્ષિણ અને પશ્ચિમ દિશાના ત્રણ દ્વારો ઉપર શ્યામ વર્ણના ગ્રેનાઈટના પાષાણમાંથી સુંદર કોતરણીવાળા ત્રણ તોરણો કરાવ્યા હતા, તેમાંથી એક આ દક્ષિણ દ્વારના તોરણને જુઓ !

મૂળનાયક પરમાત્માના રંગમંડપમાં પ્રભુજીની ડાબી તરફની ચોકીથી પ્રવેશ કરતાં જમણી બાજુ આ દેરીમાં જુઓ !

આ મહાતીર્થના તથા નેમિપ્રભુના અધિષ્ઠાયિકા હાજરાહજૂર એવા અંબિકાદેવી મા ! આ તીર્થની રખેવાળી કરતાં કેવા શોભી રહ્યા છે !

ચાલો ! મા ને નમીને પ્રાર્થના કરીએ કે હે મા ! અમને આ તીર્થની ભક્તિ કરવાની શક્તિ આપજો ! આ મહાતીર્થના ઉત્કર્ષના કાર્યમાં અમને સહાય કરજો !

આ આવ્યો દાદાનો દરબાર ! નિસીહિ... નિસીહિ... નિસીહિ... આ છે મારા દાદાનો રુડો દરબાર ! લગભગ ૪૪.૬ ફૂટ x ૪૧.૬ ફૂટનો આ વિશાળ રંગમંડપ !

શ્યામ વર્ણના ગ્રેનાઈટના પાષાણમાંથી અદ્ભુત નકશીકામ કરેલ આ ધુમ્મટ !

નેમિપ્રભુની ભક્તિમાં ઓત પ્રોત બનીને પ્રભુના વર્ણને સ્વયં ગ્રહણ કરી ન લીધો હોય ? તેવી શ્યામવર્ણના પાષાણમાં નયનરમ્ય કલાકૃતિયુક્ત સોળવિદ્યાદેવીઓ તથા સંગીતસામગ્રીયુક્ત નર્તકીઓની અદ્ભુત પ્રતિમા ! તેવા જ પાષાણમાંથી કંડારેલી આ કમાનો !

આ જુઓ ! જમણી બાજુ આ મહાતીર્થના મૂળનાયકની ગાદી ઉપર તીર્થાધિરાજ એવા શ્યામ વર્ણના (૬૧ ઈંચના) નેમિપ્રભુની શોભા તો કંઈ અનેરી જ છે ! આ પ્રભુના કેટલા ગુણલા ગાવા ? આજે હૃદયપટલ ઉપર અનેરા આનંદની લહેર છવાઈ ગયેલ છે ! પ્રભુના દર્શન કરતાં અવાચક બની જવાય છે...

આજ મનોરથ મારો ફળીયો, શ્રી નેમિજિન મળીયો રે;
દુર્ગતિનો ભય દૂરે ટળીયો, પાયો પુણ્ય પોટલીયો રે...

સ્તુતિ

જે પ્રભુ તણા સંસ્મરણથી, સંતાપ સવિ મનના ટળે,
જે પ્રભુ તણા દર્શન થકી, દુઃખ દુરિત દર્દ દૂર ટળે;
જે પ્રભુ તણા વંદન થકી, વિરમે વિષયને વાસના,
ગિરનારમંડણ નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના... (૨)

અંજનસરિખા પણ નિરંજન, રાગ દ્વેષ વિનાશથી,
છો શ્યામ પણ જીવન તમારું, શોભે શુભ પ્રકાશથી;
કેવો વિરોધાભાસ, તારા સ્વરૂપની શી કલ્પના,
ગિરનાર મંડણ નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના... (૨)

નિષ્કામ નિર્મલ નિર્વિકારી, નેમિનાથ નમું સદા,
ચાહું હું ઉજજવલ જીવનમાં, લાગે કલંક નહીં કદા;
અવિકારતા રહો દષ્ટિમાં, બસ આટલી મુજ પ્રાર્થના,
ગિરનારમંડણ નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના... (૨)

હે નાથ તૃષ્ણા અગ્નિએ, જનમોજનમ બાળ્યો મને,
સ્નેહાળ નયનોમાં ડૂબાડી, પ્રભુ તમે ઠાર્યો મને;
છે ઝંખના બસ એક કે, મુજને ભવોભવ ઠારજો,
હે નેમિનાથ જિનેન્દ્ર, મારી પ્રાર્થના સ્વીકારજો... (૨)

પ્રતિ રોમમાં, પ્રતિ શ્વાસમાં, પ્રતિ પલકમાં પ્રભુ તું જ છે,
આ સૃષ્ટિમાં કરું દષ્ટિ જ્યાં, તે દશ્યમાં પ્રભુ તું જ છે;
પ્રતિ અણુ અને પરમાણુમાં, સંભળાય સૂર તુજ નામના,
ઉપકારકારી નેમિવરને, ભાવથી કરું હું વંદના... (૨)

આત્મન્ ! જે કોઈ પુણ્યાત્માઓ આનંદવિભોર બની અહીં થતી
અભિષેક ધારાને આંખમાં અશ્રુધારા સાથે નિહાળે છે ને ! તેઓ વિપુલ
પ્રમાણમાં કર્મની નિર્જરા કરી શીઘ્રતયા શાશ્વતપદના સદ્ભાગી બને છે !
ચાલો ! આપણે પણ આ અભિષેકને માણીએ...

ગિરનાર અભિષેક સ્તુતિ

ગિરનાર પર પ્રભુ નેમના, અભિષેકનો પાવન સમય,
પ્રભુ નેમિનાથ જિનાલયે, વાતાવરણ શુભભાવમય;
તે પરમ પાવન દશ્ય મારા, નેત્રને નિર્મલ કરો,
નેમિનાથની અભિષેકધારા, વિશ્વનું મંગલ કરો... (૨)

શ્યામલપ્રભુના મસ્તકે, નીરખું હું ક્ષીરધારા ધવલ,
રોમાંચ અનુપમ અનુભવું, ગદ્ગદ્ હૃદય લોચન સજલ;
પ્રત્યેક આત્મપ્રદેશે નેમિ, પ્રીતને નિશ્ચલ કરો,
નેમિનાથની અભિષેકધારા, વિશ્વનું મંગલ કરો... (૨)

અભિષેકના સુપ્રભાવથી, વિઘ્નો તણો થાઓ વિલય,
સર્વત્ર આ સંસારમાં, શાસન તણો થાઓ વિજય;
સુખ શાંતિ પામે જીવ સહુ, કરુણા સુવાસિત દિલકરો,
નેમિનાથની અભિષેકધારા, વિશ્વનું મંગલ કરો... (૨)

અભિષેકના સુપ્રભાવથી, ભવતાપનું થાઓ શમન,
ઉર કેરી ઉખર ભૂમિ પર, સમ્યક્ત્વનું થાઓ વપન;
મિથ્યાત્વ મોહ કુવાસના, કુમતિતણો સવિ મલ હરો,
નેમિનાથની અભિષેકધારા, વિશ્વનું મંગલ કરો... (૨)

અભિષેકના સુપ્રભાવથી, ગિરનારનો જય વિશ્વમાં,
મહિમા મહાગિરિરાજનો, વ્યાપી રહો આ વિશ્વમાં;
આ તીર્થના આલંબને, ભવિ જીવ શિવ મંજીલ વરો,
નેમિનાથની અભિષેકધારા, વિશ્વનું મંગલ કરો... (૨)

ૐ ડ્રીં અર્હ શ્રી નેમિનાથાય નમઃ

(ત્રણ વાર સામૂહિક બોલવું)

સોને કી છડી ! રૂપે કી મશાલ ! જરીયન કા જામા !
મોતીયન કી માલા ! આજુ સે બાજુ સે નિગાહ રખો !
જીવદયા પ્રતિપાલક ! દેવાધિદેવ ! ત્રણ ભુવનના નાથ !
વીતરાગ વત્સલ ! બાવીસમા તીર્થકર !

શ્રી નેમિનાથ દાદાનો જલાભિષેક શરૂ થાય છે !!!

નમોઽર્હત્ સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુભ્યઃ

જલપૂજા જુગતે કરો, મેલ અનાદિ વિનાશ;

જલપૂજા ફલ મુજ હોજો, માંગુ એમ પ્રભુ પાસ.

ૐ હ્રીં શ્રી પરમપુરુષાય, પરમેશ્વરાય, જન્મ જરા મૃત્યુ

નિવારણાય, શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલં યજામહે સ્વાહા !

આ જુઓ જલાભિષેકનો પ્રારંભ થતાં જ ખંજરી, કરતાલ, ઢોલક, ઘુઘરા, ડફલી, ઘંટનાદ, શંખનાદ વગેરે વાજિંત્રોથી વાતાવરણ ગુંજી ઉઠ્યું ! કોઈ ચામર નૃત્ય કરે છે ! કોઈ હર્ષ વિભોર બની “જય જય શ્રી નેમિનાથ” “જય જય શ્રી નેમિનાથ”ના નાદથી ૧૫-૨૦ મિનિટ માટે સૌ વાતાવરણને ગુંજતું કરી દે છે !

અહો ! અહો ! અહો !

શું પરમાત્માનો અભિષેક છે !

શ્યામવર્ણના શિખરેથી જાણે ચાંદીના ઝરણાંઓ વહેતા ન હોય ! અદ્ભુત ! અવર્ણનીય ! અનોખું છે આ દ્રશ્ય !

આ જુઓ સૌની આંખોમાંથી વહેતી આ અશ્રુધારા સૌના પાપોનું કેવું પ્રક્ષાલન કરી રહી છે !

સ્તુતિ

પ્રભુ મસ્તકે મન મોહતી, અભિષેક ધારા ધન્ય છે !

ભવિષ્યાપમલને પખાલનારી, નીરધારા ધન્ય છે !

નેમિન્દ્રવણ નીરખી, વરસતી અશ્રુધારા ધન્ય છે !

અભિષેક ઉપકરણ બનનારા, કળશને ધન્ય છે !

સદ્ભાગ્ય વર ઉપલબ્ધિ કરતાં, ક્ષીરને પણ ધન્ય છે !

વરક્ષીર ઝરનારી સુમંગલ, ધેનુમાતા ધન્ય છે !

ઝાંખી કરાવે સુરસદનની, ભક્તગણને ધન્ય છે !

ઢોલક ને ઘંટારવ સુમંજુલ, શંખનાદને ધન્ય છે !

ગિરનાર તીર્થ મળ્યું મને, મુજ પુણ્યને પણ ધન્ય છે !

રંગાયું મનડું ભાવમાં, પ્રભુની કૃપાને ધન્ય છે !

ભાવોની પુષ્ટિ કરાવતો, ગિરનાર ગિરિવર ધન્ય છે !

મુજ ધન્યતાના મૂળ, નેમિનાથ દાદા ધન્ય છે !

આત્મન્ !

ચાલો ! હવે આપણે આપણી આ યાત્રાનું ત્રીજું અને મુખ્ય એવું
નેમિનાથ દાદાનું ચૈત્યવંદન કરીએ... (ઈચિયાવહી વગેરે કરીને...)

ચૈત્યવંદન

બાવીસમા શ્રી નેમિનાથ, ધોર બ્રહ્મવ્રતધારી;

શક્તિ અનંતી જેહની, ત્રણ ભુવન સુખકારી...

...૧

ઈન્દ્ર ચન્દ્ર નાગેન્દ્રને, વાસુદેવો સર્વે;
 ચક્રવર્તીઓ નેમિને, સેવે રહી અગર્વે... ...૨
 કૃષ્ણાદિક ભક્તો ઘણાએ, જેની સેવા સારે;
 એવા પરમેશ્વર વિભુ, સેવંતા સુખ ભારે... ...૩

સ્તવન - ૧

નીરખ્યો નેમિ જિણંદને અરિહંતાજી, રાજમતી કર્યો ત્યાગ ભગવંતાજી,
 બ્રહ્મચારી સંયમ ગ્રહ્યો અરિહંતાજી, અનુક્રમે થયા વીતરાગ ભગવંતાજી.
 ચામર ચક્ર સિંહાસન અરિહંતાજી, પાદપીઠ સંયુત ભગવંતાજી,
 છત્ર ચાલે આકાશમાં અરિહંતાજી, દેવદુંદુભિ વર ઉત્ત ભગવંતાજી.
 સહસ્રજોયણ ધ્વજ સોહતો અરિહંતાજી, પ્રભુ આગળ ચાલંત ભગવંતાજી,
 કનક કમલ નવ ઉપરે અરિહંતાજી, વિચરે પાય ઠવંત ભગવંતાજી.
 ચાર મુખે દીયે દેશના અરિહંતાજી, ત્રણ ગઢ ઝાકઝમાળ ભગવંતાજી,
 કેશ રોમ શ્મશ્રુ નખા અરિહંતાજી, વાધે નહિ કોઈ કાલ ભગવંતાજી.
 કાંટા પણ ઊંધા હોયે અરિહંતાજી, પંચ વિષય અનુકૂલ ભગવંતાજી,
 ષટ્ક્રતુ સમકાલે ફળે અરિહંતાજી, વાયુ નહિ પ્રતિકૂલ ભગવંતાજી.
 પાણી સુગંધ સુર કુસુમની અરિહંતાજી, વૃષ્ટિ હોય સુરસાલ ભગવંતાજી,
 પંખી દીયે સુપ્રદક્ષિણા અરિહંતાજી, વૃક્ષ નમે અસરાલ ભગવંતાજી.
 જિનઉત્તમ પદની અરિહંતાજી, સેવા કરે સુરકોડી ભગવંતાજી,
 ચાર નિકાયના જઘન્યથી અરિહંતાજી, ચૈત્યવૃક્ષ તેમ જોડી ભગવંતાજી.

સ્તવન - ૨

(રાગ : મીલે મન ભીતર ભગવાન...)

નીરખી નયણાં ભીંજાય, નીરખી નયણાં ભીંજાય,
શ્રી ગિરનારી નેમપ્રભુને, નીરખી નયણાં ભીંજાય;
વ્હાલાજીનું મુખડું દેખી, હિયડે હરખ ન માય...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)
સ્વામી સ્પર્શે રોમરાજી, પલમાં પુલકીત થાય (૨)
શ્રી જિનવરના ગુણલાં ગાતા, આનંદ અતિ ઉભરાય...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)
શ્યામલ વરણી દેહડીને, ઉજજવલ એની કાંતિ (૨)
અષાઢ માસે ઘનઘોર મેહે, વીજ તણી એ બ્રાંતિ...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)
પદવી લહી ષટ્જીવત્રાતા, આપતા સૌને શાતા (૨)
સહસાવનમાં સાધનાએ, હુઆ કેવલજ્ઞાતા...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)
ચંદનવને સર્પનાશે, મોર તણે ટહુકાર (૨)
શ્રી નેમીશ્વર નામ સમરતા, દૂર ટળે વિકાર...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)

આર્ય અનાર્યભૂમિ વિહરતા, જિન વચનામૃત પાતા (૨)
શ્રી ગિરનારની પંચમટૂંકે, મુગતિપતિ થાતા...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)
ઘેર બેઠાં એ ગિરિ ધ્યાવે, ભવચોથે શિવ જાવે (૨)
હેમ વદે જે એ ગિરિ સેવે, વલ્લભપદને પાવે...

જિનેશ્વર ! નીરખી નયણાં ભીંજાય (૨)

સ્તવન - ૩

(રાગ : જિન તેરે શરણ કી શરણ...)

દેખો માઈ ! અજબ રુપ જિનજીકો... (૨)

ઈનકે આગે ઓર સબહું કો, રુપ લાગે મોહે ફીકો... દેખો...

નયન કરુણા અમૃત ક્યોલે, મુખ સોહે અતિ નિકો... દેખો...

કવિ જસવિજય કહે એ નેમજી, પ્રભુ ત્રિભુવન ટીકો... દેખો...

થોય

ગઢ ગિરનારે નમું, નેમિજિનેશ્વર સ્વામ,

ચોવીશે જિનવર, જગતજીવ વિશ્રામ;

અમૃત સમ આગમ, સુણીએ શુભ પરિણામ,

અંબિકાદેવી, સારે કાજ તમામ.

ચાલો ! હવે આપણે ગિરનાર મહાતીર્થના ખમાસમણાના ૯ દુહા સાથે
ખમાસમણા આપી ૯ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરીએ !

રૈવતગિરિ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર;

માનવભવ પામી કરી, ધ્યાવું વારંવાર... (૧)

સોરઠદેશમાં સંચર્યો, ન ચઢ્યો ગઢ ગિરનાર;

સહસાવન ફરશ્યો નહીં, એનો એળે ગયો અવતાર... (૨)

દીક્ષા—કેવલ સહસાવને, પંચમે ગઢ નિર્વાણ;

પાવનભૂમિને ફરશતાં, જનમ સફળ થયો જાણ... (૩)

જગમાં તીરથ દો વડા, શત્રુંજય ગિરનાર;

એક ગઢ ઋષભ સમોસર્યા, એક ગઢ નેમ્કુમાર... (૪)

કૈલાસ ગિરિવરે શિવવર્યા, તીર્થકરો અનંત;

આગે અનંતા પામશે, તીરથકલ્પ વદંત... (૫)

ગજપદ કુંડે નાહીને, મુખબાંધી મુખકોશ;

દેવ નેમિજિન પૂજતાં, નાશે સઘળા દોષ... (૬)

એકેકું પગલું ચઢે, સ્વર્ણગિરિનું જેહ;

હેમ વઢે ભવોભવતણાં, પાતિક થાયે છેહ... (૭)

ઉજજ્યંત ગિરિવર મંડણો, શિવાદેવીનો નંદ;

યદુકુળવંશ ઉજાળીયો, નમો નમો નેમિજિણંદ... (૮)

આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ સૌ, જાયે તત્કાળ દૂર;

ભાવથી નંદભદ્ર વંદતા, પામે શિવસુખ નૂર... (૯)

(અવસર્પિણીના છ આરામાં આ તીર્થના અનુક્રમે ૬ નામ : (૧) કેલાસગિરિ
(૨) ઉજ્જયંતગિરિ (૩) રૈવતગિરિ (૪) સ્વર્ણગિરિ (૫) ગિરનારગિરિ
(૬) નંદભદ્રગિરિ)

એક ખમાસમણ આપીને શ્રી રૈવતગિરિ મહાતીર્થ આરાધનાર્થ કાઉસ્સગ્ગ કુરું ? ઈચ્છું રૈવતગિરિ મહાતીર્થ આરાધનાર્થ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ વંદણવત્તિયાએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, તિરૂવસગ્ગવત્તિઆએ ! સદ્ધાએ, મેહાએ, ધીઈએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગ અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઈએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ, સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિહ્કિસંચાલેહિં, ૨. એવમાઈએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિરાહિઓ, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો, ૩ જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ, તાવ કાયં ઠાણેણં, મોણેણં, ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ

(૯ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ ન આવડે તો ૩૬ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી નમો અરિહંતાણં... બોલી)

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;

અરિહંતે કિત્તઈસ્સં, ચઉવિસંપિ કેવલિ

॥ ૧ ॥

ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચ સુમઈ ચ;

પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે.

॥૨॥

સુવિહિં ચ પુષ્કદંતં, સીઅલ સિજજંસ વાસુપુજજં ચ;
 વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ ॥૩॥
 કુંથું અરં ચ મલિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
 વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ ॥૪॥
 એવં, મએ અભિથુઆ, વિહુય રયમલા પહીણ જરમરણા;
 ચઉવિસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ ॥૫॥
 કિત્તિય—વંદિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
 આરુગ્ગબોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ॥૬॥
 ચંદેસુનિમ્મલયરા, આઈચ્ચેસુઅહિયં પયાસયરા,
 સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધાસિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ॥૭॥
 ચાલો ! હવે આપણે આ તીર્થયાત્રાનું ચોથું ચૈત્યવંદન આ જિનાલયની
 પાછળ આવેલા આદિનાથ ભગવાનના જિનાલયની સન્મુખ કરીએ.

આદિનાથનું ચૈત્યવંદન

શ્રી શત્રુંજય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીઠે દુર્ગતિ વારે,
 ભાવ ધરી જેહ ચઢે, તેને ભવજલ પાર ઉતારે,
 અનંત સિદ્ધનો એહ ઠામ, સકલ તીર્થનો રાય,
 પૂર્વ નવ્વાણુ ઋષભદેવ, જ્યાં ઠવીયા પ્રભુ પાય.
 સૂરજકુંડ સોહામણો, કવડયક્ષ અભિરામ,
 નાભિરાયા કુલમંડણો, જિનવર કરું પ્રણામ...

સ્તવન

- સિદ્ધાયલના વાસી, વિમલાયલના વાસી જિનજી પ્યારા,
આદિનાથને વંદન હમારા,
પ્રભુજીનું મુખડું મલકે, નયનોમાંથી વરસે અમીરસ ધારા,
આદિનાથને વંદન હમારા... (૧)
- પ્રભુજીનું મુખડું છે મલક મિલાકર, દિલમેં ભક્તિ કી જ્યોત જગાકર,
ભજી લે પ્રભુને ભાવે, દુર્ગતિ કદી ન આવે... જિનજી (૨)
- ભમીને લાખ ચોરાશી હું આવ્યો, પુણ્યે દરિશન તુમારું પાયો,
ધન્ય દિવસ મારો, ભવના ફેરા ટાળો... જિનજી (૩)
- પ્રભુ અમે માયાના વિલાસી, તુમે તો મુક્તિપુરીના વાસી,
કર્મબંધન કાપો, મોક્ષસુખ આપો... જિનજી (૪)
- અરજી ઉરમાં ધરજો અમારી, અમને આશા છે પ્રભુજી તમારી,
કહે હર્ષ હવે સાચા સ્વામી તમે, પૂજન કરીએ અમે... જિનજી (૫)

સ્તુતિ

- પ્રહ ઉઠી વંદુ, ઋષભદેવ ગુણવંત,
પ્રભુ બેઠા સોહે, સમવસરણ ભગવંત;
ત્રણ છત્ર બિરાજે, ચામર ઢાળે ઈન્દ્ર,
જિનના ગુણ ગાવે, સુરનર નારીના વૃંદ.
ચાલો ! હવે પેલા અમીઝરા પાર્શ્વનાથના ભોંયરામાં આપણે આ
તીર્થયાત્રાનું પાંચમું ચૈત્યવંદન કરીએ...

પાર્શ્વનાથનું ચૈત્યવંદન

જયચિંતામણી પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવન સ્વામી,
 અષ્ટકર્મ રિપુ જીતીને, પંચમી ગતિ પામી, ॥૧॥
 પ્રભુ નામે આનંદકંદ, સુખસંપત્તિ લહિએ,
 પ્રભુ નામે ભવભયતણા, પાતિક સવિ દહિએ, ॥૨॥
 ઠું ડૂઠું વર્ણ જોડી કરી, જપીએ પારસ નામ,
 વિષ અમૃત થઈ પરિણમે, લહિએ અવિચલ ઠામ ॥૩॥

સ્તવન

તું પ્રભુ મારો હું પ્રભુ તારો, ક્ષણ એક મુજને ના રે વિસારો;
 મહેર કરી મુજ વિનંતી સ્વીકારો, સ્વામી સેવક જાણી નિહાળો... ૧
 લાખ ચોરાશી ભટકી પ્રભુજી, આવ્યો હું તારે શરણે હો જિનજી;
 દુર્ગતિ કાપો શિવસુખ આપો, ભક્ત સેવકને નિજપદ સ્થાપો... ૨
 અક્ષય ખજાનો પ્રભુ તારો ભર્યો છે, આપો કૃપાલુ મેં હાથ ધર્યો છે;
 વામાનંદન જગવંદન પ્યારો, દેવ અનેરા માંહે તુંહિ ન્યારો... ૩
 પલ પલ સમરું નામ શંખેશ્વર, સમરથ તારણ તુંહિ જિનેશ્વર;
 પ્રાણ થકીતું અધિકો વહાલો, દયા કરી મુજને નેહે નિહાળો... ૪
 ભક્તવત્સલ તારું બિરૂદ જાણી, કેડ ન છોડું એમ લેજો જાણી;
 ચરણોની સેવા નિત નિત ચાહું, ઘડી ઘડી મનમાંહે હું તો ઉમાહું... ૫
 જ્ઞાનવિમલ તુજ ભક્તિ પ્રભાવે, ભવોભવના સંતાપ સમાવે;
 અમીય ભરેલી તારી મૂરતિ નિહાળી, પાપ અંતરના દેજો પખાળી... ૬

સ્તુતિ

અમીઝરા પાર્શ્વ પ્રભુ સમરો, અરિહંત અનંતનું ધ્યાન ધરો;
જિન આગમ અમૃતપાન કરો, શાસનદેવી સવિ વિઘ્ન હરો.

હવે આપણે મેરકવસીની ટુંક, સંગ્રામ સોનીની ટુંક વગેરે ૧૪
જિનાલયના દર્શન – પૂજનાદિ કરી નેમિનાથ પરમાત્માના દીક્ષા-કેવળજ્ઞાન
કલ્યાણકની ભૂમિ સહસાવન તરફ જઈએ...

ગિરનાર મહાતીર્થ ઉપરના જિનાલય આદિની માહિતી

- (૧) મૂળનાયક શ્રી નેમિનાથનું મંદિર – શ્રી નેમિનાથ ભગવાન
જગમાલ ગોરધનનું મંદિર – શ્રી આદિનાથ ભગવાન
અમીઝરા પાર્શ્વનાથનું ભોંયરૂ – અમીઝરા પાર્શ્વનાથ ભગવાન તથા
મેરકવસીનું મંદિર – શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન
અદબદજી મંદિર – શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન
પંચમેરુનું મંદિર – શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન
અષ્ટાપદજીનું મંદિર – ૨૪ ભગવાન
ચૌમુખજી મંદિર – શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન
(૩) સગરામ સોનીનું મંદિર – શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન
(૪) કુમારપાળનું મંદિર – શ્રી અભિનંદન સ્વામી
(૫) માનસંગ ભોજરાજનું મંદિર – શ્રી સંભવનાથ ભગવાન
(૬) વસ્તુપાલ – તેજપાલનું મંદિર – શ્રી શામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાન

- (૭) ગુમાસ્તાનું મંદિર — શ્રી સંભવનાથ ભગવાન
- (૮) સંપ્રતિરાજાનું મંદિર — શ્રી નેમિનાથ ભગવાન
- (૯) જ્ઞાનવાવનું મંદિર — શ્રી સંભવનાથ ચૌમુખજી
- (૧૦) શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામીનું મંદિર — શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામી ગજપદ કુંડ —
માગી માતાની દેરી — શ્રી નેમિનાથ તથા અંબિકાદેવી
- (૧૧) મલવાલાનું મંદિર — શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન
રાજુલની ગુફા — પ્રેમચંદજી (ગોરજી)ની ગુફા
- (૧૨) ધરમચંદ હેમચંદનું મંદિર — શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન
- (૧૩) ચૌમુખજીનું મંદિર — શ્રી નેમિનાથ ભગવાન
- (૧૪) રહનેમિનું મંદિર — શ્રી રહનેમિ સિદ્ધ ભગવાન
- ગૌમુખીગંગામાં ચોવીસ ભગવાનના પગલા
 - અંબાજી ટૂંકમાં મંદિરની પાછળ શાંબના પગલા
 - ગોરખનાથ ટૂંકમાં શ્રી નેમિનાથના પગલા
 - પાંચમી ટૂંકમાં શ્રી નેમિનાથના મોક્ષકલ્યાણકના પગલા
 - સહસ્રાવન કલ્યાણક ભૂમિ :
- (i) સમવસરણ મંદિર
 - (ii) પ.પૂ.આ. હિમાંશુસૂરિજીની અંતિમસંસ્કાર ભૂમિ
 - (iii) કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની નૂતન દેરી
 - (iv) દીક્ષાકલ્યાણકની નૂતન દેરી

સહસાવન

સહસાવનનું મૂળ નામ “સહસ્રામ્રવન” છે. તેનો અર્થ સાંભળો ! સહસ્ર એટલે કે હજાર ! આમ્ર એટલે આંબો (કેરી) અને વન એટલે જંગલ ! આનો અર્થ હજારો આંબાના વૃક્ષોવાળું વન પરંતુ કાળક્રમે શબ્દનો અપભ્રંશ થતાં થતાં આજે તે “સહસાવન” તરીકે પ્રસિદ્ધિને પામેલ છે ! તેને “શેષાવન” પણ કહે છે.

હજારો આંબાના ઘેઘુરવૃક્ષોથી ઘેરાયેલા આ સ્થળની રમણીયતા તન-મનને અનેરી શીતળતાની અનુભૂતિ કરાવે છે.

આજે પણ આ ભૂમિ મોરલાના મધુરા કીંકાર અને કોયલના મીઠાં ટહુકારથી ગુંજતી રહે છે !

આ પાવનભૂમિએ નેમિપ્રભુ તેમજ તેમનાથી પૂર્વે થયેલા અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના દીક્ષા અવસરના ઉછળતા વૈરાગ્યરસના ખીયોખીય ભરેલા અણુ પરમાણુઓને આજે પણ વાતાવરણમાં અકબંધ સાયવી રાખ્યા છે !

આ પાવનભૂમિમાં નેમિપ્રભુ સમેત અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના કેવળ-જ્ઞાન કલ્યાણકોનો પુનિતપ્રકાશ આજે પણ ભવ્યાત્માઓના અંતરમાં પડેલા મિથ્યાતામસને દૂર હડસેલી સમ્યક્ત્વની સાધનાનો સ્પર્શ કરાવી રહ્યો છે !

કૈવલ્યલક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થતાં કરોડો દેવતાઓ દ્વારા રચાયેલ સમવસરણમાં દેશના આપતાં યોત્રીસ અતિશય યુક્ત પ્રભુજીની વાણીના શબ્દોના તરંગોથી થતાં ગુંજનની અનુભૂતિ આજે પણ થાય છે ! આ સહસાવન તો “હાર્ટ ઓફ ધ ગિરનાર” છે !

આત્મન્ ! આટલી ભવ્ય અને દિવ્યભૂમિ હોવા છતાં કેટલાય વર્ષોથી આ સહસ્રાવનની પાવનભૂમિ પ્રત્યે ઉપેક્ષા સેવાતી હતી ! પહેલી ટૂંકથી અહીં સુધી આવવાનો કેડી માર્ગ પણ વિકટ હતો ! કોઈ જૈન યાત્રિકો આ પવિત્રતમ કલ્યાણક ભૂમિની સ્પર્શના કરવાનું સાહસ કરતા ન હતા.

વર્તમાન ચોવીસીના ૨૪ તીર્થંકર પરમાત્માના ૧૨૦ કલ્યાણકો પૈકી ૧૧૭ કલ્યાણકો પૂર્વ ભારતમાં છે અને ફક્ત ત્રણ કલ્યાણકો પશ્ચિમ ભારતમાં અને તે પણ ગુજરાત — સૌરાષ્ટ્રમાં રહેલા આ ગિરનાર ઉપર થયા છે. વળી સદીઓની સદીઓથી સાધુ — સાધ્વીનાં વિચરણ વિશેષરૂપે ગુજરાતમાં થયાં હોવા છતાં આ ત્રણ કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શનાથી સકળ શ્રી સંઘ વંચિત રહેતો...

આવા કઠીન માર્ગે પણ ગિરનાર મહાતીર્થ અને નેમિપ્રભુના અનેરા ભક્ત એવા તપસ્વી સમ્રાટ પ. પૂ. આ. હિમાંશુસૂરીશ્વરજી મહારાજા અવાર નવાર આ કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના કરવા પધારતા હતા...

આ કલ્યાણક ભૂમિની સ્મૃતિ અર્થે અહીં માત્ર બે દેરીમાં પગલાં જ હતા ! તેથી નિરુત્સાહિત રહેતા યાત્રિકોના આવાગમન માટે દીર્ઘદૃષ્ટા એવા પૂજ્યશ્રીએ અહીં એક શિખરબંધી જિનાલય નિર્માણ કરાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. વિ. સં. ૨૦૩૫ માં હાલ મૂળનાયક તરીકે બિરાજમાન આ સંપ્રતિકાલીન શ્રી નેમિનાથ પરમાત્માનો પ્રવેશ થયો અને જિનાલયનું નિર્માણ થતાં. વિ. સં. ૨૦૪૦, ચૈત્ર વદ ૫ ના દિવસે પ. પૂ. આ. હિમાંશુ સૂ., આ. નરરત્ન સૂ., આ. કલાપૂર્ણ સૂ., ગણિવર્ય હેમચન્દ્ર વિ. આદિ વિશાળ સમુદાયની નિશ્રામાં આ નૂતન સમવસરણ મંદિરમાં ચાર પ્રભુજીની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ પાછળથી વિ. સં. ૨૦૪૭ માં ફા. વ. ૭ ના દિવસે

ગિરનાર ઉપરથી ગત ચોવીસીમાં મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરેલ ૧૦ પ્રભુજી પરિકરમાં હોય તેવી મૂર્તિ, આવતી ચોવીસીમાં શિવપદને પામનારા પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી પદ્મનાભ પરમાત્મા તથા પરિકરમાં ત્રેવીસ પ્રભુજીની મૂર્તિ, ગુફામાં નેમિપ્રભુની મૂર્તિ અને નેમિપ્રભુના ૧૮ ગણધર ભગવંતોની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી...

પૂજ્યશ્રીની દીર્ઘ-દૃષ્ટિથી પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની સ્મૃતિ સ્વરૂપે સાકાર થયેલ આ જિનાલયના કારણે દિન-પ્રતિદિન પહેલી ટૂંકથી આ તરફ દર્શન અને કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના કરવા આવનાર યાત્રાળુઓનો પ્રવાહ વધવા લાગ્યો...

ચાલો ! આ જિનાલયના દર્શન કરીએ...

જિનાલયના પ્રવેશદ્વારથી અંદર પ્રવેશતાં જ આ દિવ્ય દેખાતાં સમવસરણના સ્વરૂપને જોઈને સાક્ષાત્ નેમિપ્રભુના સમવસરણમાં પ્રવેશ કરતાં હોઈએ તેવા ભાવો ભાવિકોમાં પ્રગટ થાય છે અને અંતરમાંથી અવાજ ઊઠે છે કે,

“નીરખ્યો નેમિ જિણંદને અરિહંતાજી... રાજીમતી કર્યો ત્યાગ ભગવંતાજી, ચાર મુખે દીયે દેશના અરિહંતાજી..., ત્રણ ગઢ ઝાકઝમાળ ભગવંતાજી...”

આ રંગમંડપમાં ડાબે નેમિપ્રભુના અધિષ્ઠાયક ગોમેધ યક્ષ અને જમણે અધિષ્ઠાયિકા અંબિકા દેવીને “પ્રણામ” !

આ સમવસરણના પગથિયા ચઢીને ઉપર જતાં મધ્યમાં અશોકવૃક્ષની નીચે ચૌમુખજી શ્યામવર્ણના નેમિપ્રભુને નિહાળતાં જ હૈયુ પુલકીત થાય છે.

“નમો જિણાણં” પ્રદક્ષિણા ફરતાં પૂર્વ દિશા તરફના પ્રથમ રંગમંડપમાં આ જુઓ ! રાજદરબારમાં શાહી ઠાઠથી બિરાજમાન આ જીવિતસ્વામી નેમિનાથદાદા કેવા શોભી રહ્યા છે ! “નમો જિણાણં”

આત્મન્ ! તમને પ્રશ્ન થાય છે ને ! કે “બાલબ્રહ્મચારી નેમિનાથદાદાનું નામ સાંભળ્યું છે પરંતુ આ જીવિતસ્વામી નેમિનાથદાદા ?”

હા ! સાંભળો ! જીવિતસ્વામી એટલે જે ભગવાન વિચરતા હોય ત્યારે જ તેમની મૂર્તિ ભરાઈ હોય ! તેથી જીવિતસ્વામી નેમિનાથદાદા એટલે જ્યારે નેમિનાથ ભગવાન સ્વયં આ પૃથ્વી ઉપર વિચરી રહ્યા હતા તે અવસરે બનેલી મૂર્તિ ! હા ! આ પ્રભુજીની મૂર્તિ પ્રાયઃ સાધિક ૮૬ હજાર વર્ષ પ્રાચીન છે !

ચાલો ! આ બીજા રંગમંડપમાં આરસના પબાસણ ઉપર બિરાજમાન પ્રાચીન ચૌમુખજીના દર્શન કરતાં કહીએ... “નમો જિણાણં” “નમો જિણાણં”

જો ! જો ! આ રંગમંડપોમાં બન્ને બાજુ પ્રભુના અઢાર ગણધર ભગવંતોની પ્રતિમાજી પણ બિરાજમાન છે, તેને પણ નમન કરતાં જજો !

“મત્યએણ વંદામિ” “મત્યએણ વંદામિ”

આ જુઓ ! ઉત્તરાભિમુખ રંગમંડપમાં સામસામે બે જ ભગવાન દેખાય છે ને ! પણ હકીકતમાં તે ૩૫ છે ! કેમ ! મુંઝવણમાં મૂકાઈ ગયા ને ? ધ્યાનથી જુઓ ! આપણી જમણી બાજુ ગોખલામાં મુખ્ય શ્યામવર્ણના આ નેમિનાથ અને તેના પરિકરમાં ગઈ ચોવીસીમાં અહીંથી મોક્ષે ગયેલા ૧૦ પ્રભુજી છે ! તથા ડાબી બાજુના ગોખલામાં અહીંથી આવતી ચોવીસીમાં મોક્ષે જનારા પહેલાં પન્નનાભ ભગવાન મુખ્ય છે, તેના પરિકરમાં બાકીના

રૂઝ ભગવાન છે તે બધા પૂજનીક છે. હવે દૂર થઈ તમારી મુંઝવણ ? અતીત અને અનાગત ચોવીસીના અહીંથી મોકલે ગયેલા પ્રભુજીઓની પ્રતિમા ! બધા ભગવાનને “નમો જિણાણં”. પ્રભુવીરના અનન્ય ભક્ત શ્રેણીક મહારાજનો આત્મા છે ને ! આવતી ચોવીસીમાં શ્રી પદ્મનાભ નામના પ્રથમ તીર્થંકર થઈને આ જ ગિરનાર ઉપરથી મોક્ષગમન કરશે !

સમવસરણને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈને આ ઉત્તરાભિમુખ સંપ્રતિકાલીન પ્રભુજી સન્મુખ ચૈત્યવંદન કરીએ...

સ્તુતિ

શ્યામલ છબી પ્રશમાર્દ્ર નયનો, રૂપ આ રણિયામણું,
 મુખડું મનોહર આકૃતિ, રમણીય સ્થિત સોહામણું;
 આ સર્વ અંતિમ સમયમાં, મુજ નયનમાં અવતારજો,
 હે નેમિનાથજિનેન્દ્ર, મારી પ્રાર્થના સ્વીકારજો... (૨)

ચૈત્યવંદન

ગિરિ ગિરનાર જઈ વસે, જેસે નેમકુમાર,
 કનકભૂમિ કરી દેવતા, ભક્તિ કરે મનોહાર... ...૧
 એક પ્રતિમા વજ્રની, એક કંચન કેરી,
 એક પ્રતિમા રત્ન, મણિમય ભલેરી... ...૨
 કાલે સજ્જન બહુમિલ્યાએ, જેણે કીધો ઉદ્ધાર,
 નેમિનાથ બેઠાં તિહાં, કંઠે રચણ મનોહાર... ...૩

સ્તવન (રાગ : ઓઘો છે અણમૂલો....)

(૧)

મેં આજ દરિસણ પાયા, શ્રી નેમિનાથ જિનરાયા,
પ્રભુ શિવાદેવીના જાયા, પ્રભુ સમુદ્રવિજય કુલ આયા;
કર્મો કે ફંદ છુડાયા, બ્રહ્મચારી નામ ધરાયા,
જીને તોડી જગત કી માયા... (૨)... મેં આજ...

રૈવતગિરિ મંડનરાયા, કલ્યાણક તીન સોહાયા,
દીક્ષા કેવલ શિવરાયા, જગતારક બિરૂદ ધરાયા;
તુમ બૈઠે ધ્યાન લગાયા... (૨)... મેં આજ...

અબ સુનો ત્રિભુવનરાયા, મેં કર્મો કે વશ આયા,
મેં ચતુર્ગતિ ભટકાયા, મેં દુઃખ અનંતા પાયા;
તે ગીનતી નાહિં ગિનાયા... (૨)... મેં આજ...

મેં ગર્ભાવાસ મેં આયા, ઊંઘે મસ્તક લટકાયા,
આહાર અરસવિરસ ભુગતાયા, એમ અશુભ કરમ ફલ પાયા;
ઈણ દુઃખ સે નાહિ મુકાયા... (૨)... મેં આજ...

નરભવ ચિંતામણી પાયા, તબ ચાર ચોર મીલ આયા,
મુજે ચૌટે મેં લૂટ ખાયા, અબ સાર કરો જિનરાયા;
કીસ કારણ દેર લગાયા... (૨).... મેં આજ...

જિણે અંતરગતમેં લાયા, પ્રભુ નેમિ નિરંજન ધ્યાયા,
 દુઃખ સંકટ વિઘન હટાયા, તે પરમાનંદ પદ પાયા;
 ફિર સંસારે નહીં આયા... (૨)... મેં આજ...
 મેં દૂર દેશ સે આયા, પ્રભુ ચરણે શીશ નમાયા,
 મેં અરજ કરી સુખદાયા, તુમે અવધારો મહારાયા;
 એમ વીરવિજય ગુણ ગાયા... (૨)... મેં આજ...

સ્તવન - ૨

વોકાલા સહસાવન વાલા (૨), સુધ વિસરા ગયો મોરી રે (૨)
 શિવાદેવી નંદકીશોર જો (૨), કર ગયો રે, કર ગયો રે,
 કર ગયો મનકી ચોરી રે... સુધ
 કાલો કાજલ અખિયન સોહે, કાલે બાદલ મેં જ્યું જલ હોવે (૨)
 સુરભિ સુહાગન સુંદર સોહે (૨), કાલી ભયી કસ્તુરી રે... સુધ
 કાલી કીકી કાલા તીલ હૈ, કાલોદધિકા કાલા જલ હૈ (૨)
 વૈસી હી કાલી સુરત તોરી (૨), મેં તો ગયા બલિહારી રે... સુધ
 કનક કસોટી પથ્થર કાલો, કાલો કનૈયો જશોદા કો લાલો (૨)
 જો કાલેને રાજુલ તારી (૨), જય જય જય ગિરનારી રે... સુધ

થોય

ગિરનારે ગીરુઓ, વહાલો નેમિ જિણંદ,
અષ્ટાપદ ઉપર, પૂજી ધરો આનંદ;
સિદ્ધાંતની રચના, ગણધર કરે અનેક,
દિવાળી દિવસે, ઘો અંબા વિવેક.

ચાલો ! નીચે ઉતરી આ સમવસરણની ડાબી તરફ જઈએ ! આ જુઓ ! પૂ.આ. હિમાંશુસૂરિ મહારાજ સાહેબના પૂજ્યોની પ્રતિકૃતિ તથા પગલાં !

“મત્યએણ વંદામિ” “મત્યએણ વંદામિ”

આ જુઓ ! નીચે ગુફા છે ! અરે ! આ શંખ ગુફા જુઓ ! ગુફામાં અંદર આવતાં માથુ ભટકાય નહિ ધ્યાન રાખજો ! નીચા નમીને આવજો હોં ! “નમે તે પ્રભુને ગમે” અહીં આવી ૧૧ ઈંચના શ્યામવર્ણના શ્રી નેમિનાથ ભગવાનના અત્યંત મનમોહક પ્રભુજીના દર્શન કરો ! “નમો જિણાણં”.

આ ગુફામાં અનેક મહાત્માઓએ છક્ર – અક્રમ – આયંબિલ આદિ અનેકવિધ તપારાધના સાથે આત્મકલ્યાણકારી વિશિષ્ટ જાપની આરાધના કરેલ છે !

ચાલો ! આપણે પણ પાવનભૂમિની ઊર્જા મેળવવા જાપ કરીએ !

“ૐ હ્રીં અર્હ શ્રી નેમિનાથાય નમઃ” (૩ વાર)

આ બાજુ જુઓ ! આ પાંચ સીડી ચઢીને ઉપર બીજી ગુફામાં સિદ્ધાત્મા રહનેમિ પરમાત્મા ! “નમો સિદ્ધાણં” કેવી ઉત્તમ સાધનાભૂમિ છે આ ગુફા !

ચાલો ! આપણે અહીં પણ આ સાધનાભૂમિની ઊર્જા મેળવવા જાપ કરીએ !

“ૐ હ્રીં શ્રી રહનેમયે: નમ:” (૩ વાર)

ચાલો ! આ જિનાલયની બહાર નીકળતા ત્યાં સામે જુઓ ! અહીં દર્શન – પૂજન માટે આવતા જૈન શ્વેતામ્બર યાત્રિકો માટે ભાતાની વ્યવસ્થા રાખેલ છે. હવે આ સંકુલમાંથી બહાર નીકળી આપણે નીચે ઉતરીયે...

આ ૧૫ પગથિયાં ઉતરતાં જમણી બાજુ જુઓ !

આ છે ! સહસાવન કલ્યાણકભૂમિ તીર્થોદ્ધારક, તપસ્વી સમ્રાટ પરમ પૂજ્ય આચાર્ય હિમાંશુસૂરીશ્વરજી મહારાજાની અંતિમ સંસ્કારભૂમિ !

આ જુઓ ! પૂજ્યશ્રીની પ્રતિકૃતિ તથા પગલાં ! “મત્યએણ વંદામિ”

ચાલો ! આ સમાધિસ્થાનને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપીને ગુરૂવંદન કરીએ... !

આત્મન્ ! આ મહાપુરુષના જીવનનો પણ સ્પર્શ કરવા જેવો છે !

પૂજ્યશ્રીના જીવનમાં સાધિક ૩૦૫૦ ઉપવાસ અને ૧૧૫૦૦ અધિક આર્યબિલ તપની આરાધના અનેક વૈવિધ્યપૂર્વક થઈ હતી, જેની એક ઝલક નિહાળીએ.....

૩૦ ઉપવાસ - ૧ વાર	૧૭ ઉપવાસ - ૨ વાર	૯ ઉપવાસ - ૩ વાર
૨૪ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૬ ઉપવાસ - ૨ વાર	૮ ઉપવાસ - ૮ વાર
૨૩ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૫ ઉપવાસ - ૨ વાર	૭ ઉપવાસ - ૩ વાર
૨૨ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૪ ઉપવાસ - ૨ વાર	૬ ઉપવાસ - ૫ વાર
૨૧ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૩ ઉપવાસ - ૨ વાર	૫ ઉપવાસ - ૫ વાર
૨૦ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૨ ઉપવાસ - ૨ વાર	૪ ઉપવાસ - ૬ વાર
૧૯ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૧ ઉપવાસ - ૨ વાર	૩ ઉપવાસ - ૫૫ વાર
૧૮ ઉપવાસ - ૨ વાર	૧૦ ઉપવાસ - ૨ વાર	૨ ઉપવાસ - ૨૧૦ વાર
૧ ઉપવાસ - ૧૩૫૦ થી અધિક વાર		

પૂજ્યશ્રીની તપારાધના વાંચીને કંઈ કેટલાય જીવોના મુખમાંથી અધ.... ધ.... ધ.... ના ઉદ્ગારો સહજ સરી પડે છે.... અને હા ! આવા ધોર તપમાં પણ પૂજ્યશ્રીની નિરાશંસા અને નિરતિયારતાતો હજુ સાંભળવા જેવી છે !

જીવનભર નિર્દોષ ભિક્ષાયર્યાના આગ્રહ સાથે કટોકટીના સમયે એકલા રોટલા અને પાણી, કાચા પોંઆ અને પાણી, માત્ર ખાખરા અને પાણીથી પણ હજારો આયંબિલો કરતા હતાં. અરે ! વિહારમાં નિર્દોષ ભિક્ષા મળવાનો સંભવ ન હોય ત્યારે અઢાઈ સુધીનો તપ પણ વિહારમાં કરી લેતા...

એક વાર ગિરનાર મહાતીર્થની ૯૯ યાત્રા કરી રહ્યા હતાં... લગભગ ૫૯ યાત્રાઓ થઈ ચૂકી હતી. બીજા દિવસે સવારે ૧૬ ઉપવાસના

પચ્ચક્રખાણ કરીને પહેલાં ૧૦ ઉપવાસમાં ગિરનારની ૪૦ યાત્રા કરી. ૯૯ પૂર્ણ કરી અને ૧૧મા ઉપવાસે વિહાર ચાલુ કરી સિદ્ધગિરિની છત્રછાયામાં પહોંચી માસક્રમણ પૂર્ણ કર્યું... પારણાના દિવસે સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરી દાદાને ભેટીને ઘેટીપાગના રસ્તે બપોરે ઉતરીને લગભગ સાડા ત્રણ વાગે તેમના પુત્ર મહારાજ આ. નરરત્નસૂરીશ્વરજી સવારે ૧૦.૦૦ વાગે વહોરીને લાવેલ નિર્દોષ મગના ઠંડા પાણીથી આયંબિલ-પૂર્વક પારણું કર્યું.... ધન્ય છે તેમના સત્ત્વને ! ધન્ય છે તેમના મનોબળને ! સહજ નતમસ્તક વંદન થઈ જાય તેવું આ જિનશાસનનું ઝવેરાત હતું...

પૂજ્યશ્રી...

પ્રભુ આજ્ઞાને આધીન હતા...

જીવનમાં સાદગીના સદાગ્રહી હતા...

અનેક સંઘવિખવાદના નાશક હતા...

સંઘહિતાર્થે ધોર અભિગ્રહના ધારક હતા...

વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ સંઘ ઋણમુક્તિ કાજે જિનવાણીના ઉપદેશક હતા...

જીવનસંઘ્યાપર્યંત અધ્યયન — અધ્યાપનના ચાહક હતા...

અનેક જીવોના જીવનમાં આયંબિલ તપના બીજારોપક હતા...

કંઈ કેટલાના તારણહાર હતા...

ઉત્સર્ગમાર્ગના આચરણમાં ઉત્સાહી હતા...

સૌને વાત્સલ્ય વરસાવનારા હતા... દુષ્કરતપના કારક હતા...

મક્કમ મનોબળના ધારક હતા.. દેહદમનના કારક હતા...

આત્મન્ ! આ રીતે અનેકવિધ ગુણભંડાર એવા પૂજ્યશ્રીના જીવનને જાણવું અને માણવું હોય ને ! તો “૨૦મી સદીની વિરલ વિભૂતિ” નામનો સ્મૃતિગ્રંથ એકવાર તો અવશ્ય વાંચવા જેવો છે.

પૂજ્યશ્રીએ જીવનનો અંતિમ શ્વાસ ગિરનારની છત્રછાયામાં રહેલા જૂનાગઢના ઉપાશ્રયમાં છોડ્યો હોવા છતાં, પૂજ્યશ્રીએ નેમિનાથદાદા અને ગિરનાર સાથે એવી એકમેકતા સાધી હતી કે તેમની અંતિમ ભાવના સહસ્રાવનમાં આવવાની હતી તે પૂર્ણ કરવા કોઈ ચમત્કાર સર્જાયો... ચોતરફ વનવિસ્તાર અને પહાડની ઊંચાઈના કારણે તેમના પાર્થિવદેહનો અંતિમ સંસ્કાર સહસ્રાવનમાં કરવાનું અશક્ય જણાતું હોવા છતાં તેઓશ્રીના સંકલ્પબળ અને દિવ્યપ્રભાવના પ્રતાપે “ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ” એવું અચ્છેદ્દં થયું ! પૂજ્યશ્રીના પાર્થિવદેહના અંતિમસંસ્કારનું કાર્ય આ ભૂમિએ સંપન્ન થયું !

પૂજ્યશ્રીની સમાધિ સન્મુખ ૧૦ ડગલાં દૂર ઊભા રહી પૂર્વદિશામાં સમાધિની ઉપર જુઓ ! પેલી ટૂંક ઉપર જે દેરી દેખાય છે ને ! તે આપણે જઈ આવ્યા તે નેમિનાથપ્રભુની મોક્ષકલ્યાણક ભૂમિ ! તેનું દર્શન અહીંથી પણ થાય છે. “નમો જિણાણં”

આત્મન્ ! આજે પણ પૂજ્યશ્રીની અંતિમ શ્વાસભૂમિ હેમાભાઈના વંડાના ઉપાશ્રયે તથા અંતિમ સંસ્કારની આ સહસ્રાવનની ભૂમિની દર્શના અને સ્પર્શના કરી સંકલ્પ કરનારા અનેક ભવ્યાત્માઓના તપધર્મના અંતરાયો તૂટે છે ! અરે ! જે જ્યાં હોય ત્યાં બેઠાં બેઠાં પણ તેમના જાપ અથવા નામસ્મરણ કરે છે તેના તપના સર્વ વિઘ્નો દૂર ટળવાના અનેક દૃષ્ટાંતો જોવા મળે છે !

ધૂન : અક્ષયગિરયે નમો નમઃ, રત્નગિરયે નમો નમઃ,
પ્રમોદગિરયે નમો નમઃ, વંદન હો ગિરનાર ને...

જેની પ્રીતિ કરતાં અનેકને અક્ષયપદની પ્રાપ્તિ થઈ છે તે ભૂમિ છે
આ ગિરનાર !

અનેક ગુણરત્નોની ખાણ છે તે ભૂમિ છે આ ગિરનાર ! જે ગિરિના
દર્શનમાત્રથી આત્મપ્રમોદ થાય છે તે ભૂમિ છે આ ગિરનાર !

આ લગભગ ૩૦ પગથિયા ઉતરતા જુઓ આ બે રસ્તા આવ્યા !
આ ગિરનારની યાત્રાનું હાર્દ તો આ કલ્યાણકભૂમિ છે ! આ ભૂમિની સ્પર્શના
વિના તો ગિરનારની યાત્રા અધૂરી જ ગણાય ! તેથી આત્મન્ ! આગળ
ઉતરતા હોય ને ! તેમને કહેજો કે આપણે પહેલાં તો જમણી બાજુના રસ્તે
નેમિપ્રભુની દીક્ષા અને કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની ભૂમિના દર્શન – સ્પર્શન –
ભક્તિ કરશું ! પછી પાછા લગભગ ૪૦ – ૫૦ પગથિયા ચઢી આ ડાબી
તરફના રસ્તે તળેટી જવા માટે આગળ વધશું !

૧૦ પગથિયા ઉતરતાં : આ જુઓ ! જૂની ધર્મશાળાની રૂમો ! શેઠ
દેવચંદ લક્ષ્મીચંદ પેઢીના નામે રહેલી આ ધર્મશાળા “બુગદાની ધર્મશાળા”
તરીકે ઓળખાય છે ! પૂર્વકાળમાં અનેક જૈન મહાત્માઓએ અહીં સ્થિરતા
કરી ૬૯ ઉપવાસ, માસક્ષમણ આદિ ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરેલ છે. પૂ. આચાર્ય
હિમાંશુસૂરિ મહારાજ પણ અહીં સ્થિરતા કરી આરાધના-સાધના કરતા
હતા... ૩૦ પગથિયા ઉતરતાં આ ડાબી બાજુ જુઓ ! તાજેતરમાં ગિરનારના
જીર્ણોદ્ધાર અંતર્ગત અત્યંત જીર્ણ થયેલ કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની દેરીનો
જીર્ણોદ્ધાર થયેલ છે. શ્વેતવર્ણના સંગેમરમરના પાષાણથી નવનિર્મિત
ઉજ્જવલ એવી આ દેરી કેવી શોભી રહી છે ! “નમો જિણાણં”

પહેલા આપણે અહીંથી પણ નીચે બીજા ૧૦ – ૧૫ પગથિયા આ આશ્રમની રૂમની પાછળ ડાબી બાજુ આવેલ દીક્ષા કલ્યાણકની ભૂમિએ જઈ આરાધનાદિ કરી લઈએ !

આત્મન્ ! આ કલ્યાણક એટલે શું તે જાણો છો ? સાંભળો ! કલ્યાણક એટલે કલ્યાણ કરે તે કલ્યાણક ! હા ! આત્માનું કલ્યાણ કરે અર્થાત્ આત્માને હિતકારી, લાભકારી, સુખકારી બને તે ઘટનાને કલ્યાણક કહેવાય !

જિનેશ્વર પરમાત્મા સંબંધી આવી પાંચ ઘટનાઓ છે, જે સૌ જીવોને કલ્યાણકારક નીવડે છે, તે છે –

જિનેશ્વર પરમાત્માના આત્માનું ચ્યવન ! અર્થાત્ દેવલોક અથવા નરકલોકનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ચારે ગતિના ચ્યવનમાંથી કાયમ માટે છૂટકારો મેળવવો તે ચ્યવન કલ્યાણક !

અનાદિકાળના ભવભ્રમણ દરમ્યાન ગર્ભાવાસમાં રહી અનંતા જન્મો કર્યા તે જન્મની પરંપરામાંથી છૂટકારો તે જન્મ કલ્યાણક !

અનંતા જન્મો લઈ સંસારના ભોગસુખોની ઝંઝાળમાં અથડાયા – કુટાયા તે ગૃહવાસનો કાયમ માટે ત્યાગ તે દીક્ષા કલ્યાણક !

અનંતા ભવભ્રમણ દરમ્યાન જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અંતરાયકર્મ રૂપી ઘાતી કર્મોના પાશમાં બંધાઈને ભવોની પરંપરા વધારી તે ઘાતીકર્માવાસનો સદા માટે છૂટકારો તે કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક !

અનાદિકાળના ભવભ્રમણમાં નચાવનાર એવા નામ, ગોત્ર, વેદનીય અને આયુષ્યકર્મરૂપી અઘાતી કર્માવાસના બંધનમાંથી મુક્ત થવું તે મોક્ષ અથવા નિર્વાણકલ્યાણક !

આત્મન્ ! પ્રભુના એક-એક કલ્યાણકોની ઘટનાનો કાળ તો માત્ર કેટલાક સમયનો જ હોય છે ! પરંતુ તે ઘટનાઓના ઘટવા માત્રથી અર્થાત્ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ પણ પ્રયાસ — પુરુષાર્થ કે પ્રયત્ન વિના માત્ર ને માત્ર તીર્થંકર પરમાત્માના પ્રચંડ પુણ્ય પ્રભાવથી જ આ ઘટનાના અવસરે ક્ષેત્રથી જે ચમત્કારો સર્જાય છે ને ! તે ખાસ જાણવા જેવા છે !

એક તેજસ્વી દ્રવ્ય કેટલે સુધી પ્રકાશ ફેલાવી શકે ? મીણબત્તી બે — ચાર ફૂટ ! ફાનશ દશ — બાર ફૂટ ! ઝીરોનો બલ્બ ૨૦ — ૨૫ ફૂટ ! ૨૦૦ પાવરનો બલ્બ ૨૦૦ — ૩૦૦ ફૂટ ! હેલોઝન લાઈટ ૧૫૦૦ — ૨૦૦૦ ફૂટ ! સોડીયમ લાઈટ ૧૫ — ૨૦ હજાર ફૂટ ! આધુનિક એસ્ટ્રોનોમિ (બગોળશાસ્ત્ર)ની પરિભાષામાં એક ચન્દ્ર લાખો પ્રકાશ વર્ષ ! એક સૂર્ય કરોડ પ્રકાશવર્ષ !

એક તારો અબજો પ્રકાશવર્ષ જેટલા અતિદૂર પ્રદેશોથી આ પૃથ્વી પર પ્રકાશ પાથરે છે ! આત્મન્ ! આનાથી વિશેષ દૂર કોઈ પ્રકાશ ફેંકી શકે ?

હા ! જિનેશ્વર પરમાત્માના કોઈ પણ એક કલ્યાણકના એકમાત્ર અંશના પ્રભાવે ઉર્ધ્વલોક, અધોલોક અને તીચ્છલોક એમ ત્રણે લોકમાં અર્થાત્ સમગ્ર સૃષ્ટિ ઉપર ક્ષણભર માટે પ્રકાશ રેલાઈ જાય છે !

આત્મન્ ! સેંકડો માણસોને પહોંચી વળવાની શક્તિ ૧ યોદ્ધામાં હોય !

આવા ૧૨ યોદ્ધાઓથી વિશેષ શક્તિ ૧ બળદમાં હોય !

૧૦ બળદથી વિશેષ શક્તિ ૧ ઘોડામાં હોય !

૧૦ ઘોડાથી વિશેષ શક્તિ ૧ પાડામા હોય !

૧૫ પાડાથી વિશેષ શક્તિ ૧ હાથીમાં હોય !

૫૦૦ હાથીથી વિશેષ શક્તિ ૧ સિંહમાં હોય !

૨૦૦૦ સિંહથી વિશેષ શક્તિ ૧ અષ્ટાપદ નામના પ્રાણીમાં હોય !

૧૦ લાખ અષ્ટાપદથી વિશેષ શક્તિ ૧ બળદેવમાં હોય !

૨ બળદેવથી વિશેષ શક્તિ ૧ વાસુદેવમાં હોય !

૨ વાસુદેવથી વિશેષ શક્તિ ૧ ચક્રવર્તીમાં હોય !

૧૦ લાખ ચક્રવર્તીથી વિશેષ શક્તિ ૧ વૈમાનિક ઈન્દ્રમાં હોય !

આત્મન્ ! આવા ૬૪ - ૬૪ ઈન્દ્રોના સિંહાસનો પણ જિનેશ્વર પરમાત્માના એક કલ્યાણકના માત્ર એક અંશના પ્રભાવે એક સાથે કમ્પાયમાન થવા લાગે છે !

આત્મન્ ! અનંતા ઈન્દ્રથી પણ વિશેષ શક્તિ તીર્થંકર પરમાત્માની ટચલી આંગળી માત્રમાં જ હોય છે ! તને યાદ છે ? કોઈ વાર સાંભળ્યું હશે કે...

મેરુપર્વત ઉપર જન્માભિષેક અવસરે સૌધર્મ ઈન્દ્રને પ્રભુવીરને કોઈ તકલીફ તો નહીં થાય ને ! તેવો સંશય થયો ત્યારે પ્રભુએ અવધિજ્ઞાનના ઉપયોગથી આ ઈન્દ્રની દ્વિધાનું નિવારણ કરવા પગના અંગુઠા વડે મેરુપર્વતને કંપાયમાન કર્યો હતો !

જ્યારે પ્રભુના કલ્યાણક અવસરે તો આ ઈન્દ્રોના સિંહાસન પ્રભુના પુણ્ય પ્રભાવ માત્રથી કંપાયમાન થાય છે !

એક તીર્થંકર પરમાત્માના એક કલ્યાણકના એક માત્ર અંશના પ્રભાવે એક સાથે અસંખ્ય જીવાત્માઓના પાપોના ઢગલાને ઉખેડીને પુણ્યના ગંજના

ગંજ ખડકીને આત્માના ઉત્થાન, પુનઃ ઉત્થાન અને પરમ ઉત્થાન કરવાની પ્રયંડ શક્તિ હોય છે ! કેવી પ્રયંડ શક્તિ હોય છે કલ્યાણકની !

આત્મન્ ! જો અરિહંત પ્રભુના એક માત્ર કલ્યાણકના એક માત્ર અંશની આવી અપરિમિત શક્તિ હોય તો સંપૂર્ણ એક કલ્યાણકની શક્તિ કેટલી ? અનંતી ને !

એક પ્રભુના એક કલ્યાણકમાં અનંત શક્તિ હોય તો એ જ પ્રભુના પાંચેય કલ્યાણકોની સામર્થ્યતા કેટલી ? અનંતી ને !

એક પ્રભુના પાંચ કલ્યાણકોમાં અનંત શક્તિ હોય તો અનંત તીર્થંકર પ્રભુના અનંત કલ્યાણકોમાં સામર્થ્યતા કેટલી ? અનંતા અનંત ને !

આત્મન્ ! આ બધી શક્તિઓ બુદ્ધિથી સમજાય તેમ નથી ! પરંતુ અનુભવથી સમજાય છે ! તેના માટે સમય – સાધના અને સત્વની આવશ્યકતા છે ! કલ્યાણક દિનની આરાધના, કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના, કલ્યાણક પ્રસંગનું ધ્યાન વગેરે આરાધનાઓ એકાગ્રચિત્તે ભક્તિભાવથી એકાકાર થઈને કરવામાં આવે તો પરમાત્મા સાથેના સંબંધના નાતે આત્મપ્રદેશો દ્વારા પરમાત્માના કલ્યાણકોના અણુ – પરમાણુઓની સ્પર્શના સાધી શકાય છે, આપણી પાત્રતા પ્રમાણે પ્રત્યક્ષ અનુભૂતિઓ થાય છે, અકથ્ય અને અકલ્પનીય આત્માનંદથી આનંદવિભોર બનાય છે ! આજનું સાયન્સ પણ અસંખ્ય વર્ષો સુધી અણુ પરમાણુઓ અકબંધ રહેતા હોવાનું સાબિત કરે છે... આજે પણ આ કલ્યાણક ભૂમિઓમાં પ્રભુના કલ્યાણક અવસરના અણુ પરમાણુઓ વાતાવરણમાં અકબંધ પડ્યા છે ! જરૂર છે માત્ર આપણી આંતરદૃષ્ટિના ઉઘાડની ! હા ! આંતરદૃષ્ટિ ખૂલતાં જ આત્માર્થીઆત્માઓ અનુભૂતિનું આસ્વાદન કરવા સમર્થ બને છે !

કર્મવશ કદાચ આવી વિશેષ અનુભૂતિ ન પણ થાય ને તો પણ તે અણુ પરમાણુઓની સ્પર્શનાના પ્રભાવે અગમ્ય આનંદની અનુભૂતિનું આસ્વાદન અવશ્ય થશે. અનાદિકાલીન મિથ્યાત્વની ગ્રંથિનો ભેદ થઈ નિર્મળ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થશે ! બહુમાનભાવથી પ્રભુના ગુણોની અંશાત્મક પ્રાપ્તિ થશે !

આત્મન્ ! ભદ્રબાહુસ્વામીએ બૃક્ત્ કલ્પભાષ્યમાં સ્પષ્ટ જણાવેલ છે કે, આવી કલ્યાણકભૂમિઓની સ્પર્શનાદિથી સમ્યક્ત્વ ન હોય તેને પ્રાપ્તિ થાય અને હોય તેનું દંઢ થાય ! સમ્યક્ત્વ આવે એટલે મોક્ષ થાય જ !

આત્મન્ ! આવા અનંતા તીર્થંકર ભગવંતોના દીક્ષા — કેવલ અને મોક્ષકલ્યાણકથી પવિત્ર ભૂમિ છે આ ગિરનાર ! એની સ્પર્શનાથી આપણે ધન્ય બની ગયા !

આ જુઓ ! આ આવી નેમિપ્રભુની દીક્ષાકલ્યાણક ભૂમિ !

અહીં નેમિપ્રભુ અને બીજા પણ અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના દીક્ષાકલ્યાણક અવસરના વૈરાગ્યરસથી ભીંજાયેલો વસંતી વાયરો આપણા રોમે-રોમને રોમાંચિત કરી રહ્યો છે !

આ જુઓ ! વનવગડામાં સુરક્ષિતપણે સાધકોને સાધના કરવા આ સ્થાનને ચારે બાજુથી બંધ કરી દેવામાં આવ્યું છે ! અંદર જુઓ ! શ્વેતવર્ણના સંગેમરમરના પાષાણની આ નવનિર્મિત દેરી કેવી અદ્ભુત લાગે છે ! દેરીમાં શ્વેતવર્ણના આરસના પુષ્પાકાર પબાસણ ઉપર શ્યામવર્ણના પ્રભુના પગલાં કેવા શોભી રહ્યા છે. “નમો જિણાણ”

ચાલો ! ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈએ !

સ્તુતિ

જે ભોગના કાળે, અનુપમ યોગને સાધી ગયા,
વનિતાના સંગમ કાળમાં, વિરતિ શું પ્રીત બાંધી ગયા;
મહાસત્ત્વશાળી શિરોમણી, પ્રભુ સત્ત્વની કરું યાચના,
ગિરનારમંડન નેમિજિનને, ભાવથી કરું વંદના... (૨)

ચૈત્યવંદન

નેમિનાથ બાવીસમા, અપરાજીતથી આય;
સૌરીપુરમાં અવતર્યા, કન્યા રાશિ સુહાય... ...૧
યોનિ વાઘ વિવેકીને, રાક્ષસ ગણ અદ્ભુત;
રિષા ચિત્રા ચોપન દિન, મૌનવતા મનપૂર... ...૨
વેતસ હેઠે કેવલીએ, પંચસયા છત્રીશ;
વાચંચમશું શિવવર્યા, વીર નમે નિશદિશ... ...૩

સ્તવન

દ્વારાપુરીનો નેમ રાજ્યો, તજી છે જેણે રાજુલ જેવી નાર રે;
ગિરનારી નેમ સંચમ લીધો છે બાળા વેશમાં ૧
મંડપ રચ્યો છે મધ્યચોકમાં, જોવા મળીયા છે દ્વારાપુરીના લોક રે. ૨
ભાભીએ મેણામાર્યા નેમને, પરણે વ્હાલો શ્રી કૃષ્ણનો વીર રે... ૩

ગોખે બેસીને રાજુલ જોઈ રહ્યા, ક્યારે આવે જાદવકુળનો દીપ રે... ૪	૪
નેમજી તે તોરણ આવીયા, સુણી કંઈ પશુનો પોકાર રે... ૫	૫
સાસુએ નેમજીને પોંખીયા, વ્હાલો મારો તોરણ ચઢવા જાય રે.... ૬	૬
નેમજીએ સાળાને બોલાવીયા, શાને કરે છે પશુડા પોકાર રે.... ૭	૭
રાતે રાજુલ બહેન પરણશે, સવારે દેશું ગોરવના ભોજન રે.... ૮	૮
પશુએ પોકાર કર્યો નેમને, ઉગારો વ્હાલા રાજીમતી કેરા કંત રે.... ૯	૯
નેમજીએ રથ પાછો વાળીઓ, જઈ ચઢ્યા ગઢ ગિરનાર રે.... ૧૦	૧૦
રાજુલ બેની રૂવે ધ્રુસકે, રૂવે રૂવે કાંઈ દ્વારાપુરીના લોક રે.... ૧૧	૧૧
વીરાએ બેનીને સમજાવીયા, અવર દેશું નેમ સરીખો ભરથાર રે.... ૧૨	૧૨
પીયું તે નેમ એક ધારીયા, અવર દેખુ ભાઈને બીજા બાપ રે.... ૧૩	૧૩
જમણી આંખે શ્રાવણ સરવરે, ડાબી આંખે ભાદરવો ભરપુર રે.... ૧૪	૧૪
ચીર ભીંજાય રાજુલ નારીના, વાગે છે કાંઈ કંટકો અપાર રે.... ૧૫	૧૫
નેમ તીર્થકર બાવીસમા, સખીયો કહે ના મળે એની જોડ રે.... ૧૬	૧૬
હીર વિજય ગુરૂ હીરલો, લલ્લિય વિજય કહે કરજોડ રે.... ૧૭	૧૭

થોય

રાજુલ વરનારી, રૂપથી રતિહારી,
 તેહના પરિહારી, બાલથી બ્રહ્મચારી;
 પશુઆ ઉગારી, હુઆ ચારિત્રધારી,
 કેવલસિરી સારી, પામીયા ઘાતીવારી...

આત્મન્ ! ચાલો ! આંખ બંધ કરી, હજારો વર્ષ પૂર્વે થયેલા પ્રભુના દીક્ષા કલ્યાણક અવસરના દશ્યને માનસપટ ઉપર લાવી પ્રભુના દીક્ષાકલ્યાણક નિમિત્તે જાપ કરીને પ્રભુની દીક્ષા અવસરના ભાવનો સ્પર્શ કરીએ....

“ૐ હ્રીં શ્રી નેમિનાથનાથાય નમઃ”

પ્રભુ ! જન્મથી જ વિષયોમાં અનાસક્ત હોવા છતાં પરિવારજનોના આગ્રહને વશ ઉગ્રસેન મહારાજની રાજકન્યા રાજુલને વરવા આપનો રથ લગ્નના માંડવાની સમીપ પહોંચી રહ્યો હતો... તેવામાં નીકટમાં રહેલા પશુઓના વાડામાં પશુઓના કરૂણાર્ત આર્કંદનો સાદ આપના સૂણવામાં આવ્યો... સારથિપાસે તેઓનો વધ કરી લગ્નમાં આવેલા મહેમાનોના ભોજનમાં ઉપયોગ કરવાનો હોવાની હકીકત જાણી...

પ્રભુ ! આપ અતિવ્યથિત થયા ! મારા વિવાહ નિમિત્તે આટલા જીવોના બલિદાન લેવાના ?

પ્રભુ ! નિર્દોષ, અશરણ અને અસહાય એવા આ દુઃખમય અને પાપમય જીવોની મહાદારૂણ એવી સ્થિતિ આપ સહન ન કરી શક્યા !

પ્રભુ ! આ નિર્દોષ પશુઓની સાથે સાથે આપે આ જગતના સર્વજીવોને અશરણ ! અસહાય ! દુઃખમય અને પાપમય ! જોયા અને જાણ્યા ! કરૂણાથી આર્દ્ર બનેલું આપતું અંતર દ્રવી ઉઠ્યું !

પ્રભુ ! અશરણ, અસહાય, દુઃખમય અને પાપમય એવા આ જીવોને દુઃખમુક્ત, પાપમુક્ત અને જન્મ —મરણના ચક્રવાળા આ ભવસંસારથી મુક્ત કરાવવા માટે આપને સંયમ ગ્રહણનો એક જ ઉપાય સુઝ્યો !

પ્રભુ ! આપે સંસારના શણગારનો ત્યાગ કરી અણગારના શણગારને સજીને જીવ માત્ર પ્રત્યેની કરૂણા ભાવનાના સેવન થકી પ્રકૃષ્ટ પુણ્યોપાર્જન દ્વારા આ જીવોને તારવાનો દૃઢ સંકલ્પ કર્યો...

પ્રભુ ! દીક્ષા દિન પર્યંતના શેષ એક વર્ષીય કર્મકાળના આપના ભોગાવલી કર્મો નિર્મૂળ થયા... અંતઃમુહૂર્તકાળ આત્મપ્રદેશોમાં અનેરા આનંદના અવિરત પ્રવાહો વહે છે. નવેનવ લોકાંતિક દેવોનાં આસનો એક સાથે ચલાયમાન થાય છે... અવધિજ્ઞાન વડે પ્રભુ ! તેઓ આપના શેષ એક વર્ષીય કર્મકાળના ભોગાવલી કર્મોના સર્વથા ક્ષયથી વિજ્ઞાત થાય છે... તેઓ સ્વ આચાર મુજબ શીઘ્ર આપની પાસે પહોંચે છે અને આપને તીર્થ પ્રવર્તન માટે કરજોડી વિનંતી કરે છે.

પ્રભુ ! આપે અવધિજ્ઞાનના માધ્યમથી ભોગાવલી કર્મ — ચારિત્રાવરણીય કર્મની અવધિ જાણી મંગલ સ્વરૂપે વાર્ષિકદાન દેવાનો પ્રારંભ કર્યો... અનેક ભવ્યાત્માઓના દ્રવ્ય અને ભાવ દારિદ્ર દૂર કર્યા...

વર્ષના અંતે શ્રાવણ સુદિ છઠ્ઠના મહામંગલકારી દિને શિબિકામાં આરુઢ થયેલા એવા આપનો ભવ્યાતિભવ્ય દીક્ષાનો વરઘોડો ચાલ્યો...

પ્રભુ ! આપના ઝળહળતા વૈરાગ્યને નીરખી આપના ૨૮ પિત્રાઈ ભાઈઓ, શ્રીકૃષ્ણના ૮ પુત્રો, બળદેવના ૭૨ પુત્રો, શ્રીકૃષ્ણના ૫૬૩ ભાઈઓ, ઉગ્રસેન રાજાના ૮ પુત્રો, દેવસેન વગેરે ૧૦૦, ૨૧૦ યાદવ પુત્રો, ૮ મોટા રાજા, અક્ષોભકુમાર, ૧ અક્ષોભપુત્ર તથા વરદત્તકુમાર એ રીતે એક હજાર રાજકુમારો પણ આપની સાથે પ્રવ્રજ્યાના પંથે પગરવ માંડવા ચાલી નીકળ્યા...

પ્રભુ ! અનંતા ભવ્યાત્માઓને સંયમજીવનનું દાન આપી તીર્થંકરપદ પર્યંત પહોંચાડનારા એવા ગઢ ગિરનારની આ પાવનતમ ભૂમિ ઉપર આપ પધાર્યા...

શિબિકામાંથી ઉતરીને પ્રભુ ! આપ અહીં જ આ વૃક્ષ તળે જ અટક્યા હશો ?

પ્રભુ ! એક હજાર રાજકુમારો સાથે આપની પ્રવ્રજ્યાની પાવનતમ પ્રક્રિયાનો પ્રારંભ આજ ભૂમિએ થયો હશે ?

પ્રભુ ! સર્વ વસ્ત્રાભૂષણોનો ત્યાગ કરી વૃક્ષ તળે જ સ્વહસ્તે જ આપે પંચમુષ્ટિ વડે કેશ લૂંચન કર્યું હશે ! પ્રભુ ! ત્યારે તમોને જેમણે જોયા હશે તે ધન્ય છે.

“નમો સિદ્ધાણં” પદથી સિદ્ધ ભગવંતોને નમસ્કાર કરવાપૂર્વક “કરેમિ સામાઈયં સવ્વં સાવજજં જોગં પચ્ચક્રુખામિ” એવા સંયમસૂત્ર સાથે મહાસામાયિકનું ઉચ્ચારણ કર્યું હશે !

પ્રભુ ! આપના એ સકલ સાવધયોગના જાવજીજીવ પચ્ચક્રુખાણ સાથે જ અંતિમ ગૃહાવાસથી છૂટકારો થતાં આપના સકલ ચારિત્રાવરણીય કર્મનું ઉન્મૂલન થયું હશે !

પ્રભુ ! ચારિત્રાવરણીય કર્મનો ક્ષય થતાં વિશુદ્ધ, આજ્ઞા અને મનસૂચકના સંપૂર્ણ શુદ્ધિકરણના પ્રભાવે અનુક્રમે વિશુદ્ધ સંયમયોગ, એકાંતિક અનેકાંતિક આજ્ઞાયોગ અને મન:પર્યવજ્ઞાનનો મનોજ્ઞયોગ પ્રાપ્ત થયો હશે !

પ્રભુ ! તે સમયે માત્ર કેવલી ભગવંતો અને મહાયોગી પુરુષોને જ પ્રત્યક્ષ થતાં એવા આપના લલાટ મધ્યે મન:પર્યવજ્ઞાનના સાક્ષીભૂત એવા સૂક્ષ્મતર તેજસ્વી બિંદુ ઝગમગતા હશે !

તે અવસરે ચ્યવનકલ્યાણક અને જન્મકલ્યાણકની જેમ ત્રણેય લોકમાં પ્રકાશ થયો હશે ! નારક, તિર્યચો, મનુષ્ય અને દેવોને પણ સુખની લાગણીનું આસ્વાદન થયું હશે !

વિવાહ અવસરે પશુઓના પોકાર સૂણી કરૂણાગ્રસ્ત બની લગ્નમંડપથી પાછા ફરનારા ! હે નેમિ ! અમારા અંતરમાં પણ જીવમાત્ર પ્રત્યે મૈત્રી અને કરૂણાગુણનો પ્રાદુર્ભાવ થાઓ !

વિવાહ માટે લલયાવનાર લલનાઓની ચેષ્ટા અવસરે અલિપ્ત રહેનારા ! હે નેમીશ્વર ! અમારા હૈયામાં નિર્વિકારતા અને અનાસક્તિનું આગમન થાઓ !

નવ-નવ ભવની પ્રીત માંડી બેઠેલી રાજુલને ક્ષણભરમાં ત્યાગનારા ! હે મહાવૈરાગી પ્રભુ ! અમારામાં પણ તેવા મહાસત્ત્વનું સિંચન થાઓ ! પ્રકૃષ્ટ વૈરાગ્યના બીજાંકુરનું વપન થાઓ !

પ્રભુ અમારી વિષય વાસનાનું વમન થાઓ !

આત્મન્ ! આ પાવનભૂમિના અજોડ આલંબને કંઈ કેટલાય મુમુક્ષુ આત્માઓના સંયમના અંતરાયો તૂટ્યા છે !

આ ભૂમિના આલંબને કંઈ કેટલાય આત્માઓ એ પ્રભુએ ચીધેલા પ્રવ્રજ્યાના પંથે પગરવ માંડી આત્મકલ્યાણ સાધ્યું છે !

આ પાવનભૂમિએ શક્તિશાળી આત્માઓ ચારિત્ર જીવનના અંતરાયો

તોડવાના સંકલ્પપૂર્વક ચારિત્રપદના દુહા બોલીને ૧૦૮ પ્રદક્ષિણા, ૧૦૮ ખમાસમણા અને ચારિત્રપદ આરાધનાર્થે ૧૦૮ લોગસના કાઉસસગ્ગની આરાધના કરી પ્રવ્રજ્યાના પંથે ચાલી નીકળ્યા છે !

ચાલો ! આગળ વધીએ !

આ જુઓ વાલ્મીકી ગુફા ! તેની બાજુમાં રહેલા કેડી માર્ગે આગળ જતા ભરતવન, હનુમાનધારા વગેરે સ્થાનો આવે છે.

ચાલો ! આપણે તે તરફ ન જતાં, જે પગથિયે આવ્યા તે પગથિયે પાછા લગભગ ૧૫ પગથિયા ચઢતાં આ જુઓ ! નેમિપ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની દેરી ! એવું લાગે છે ને હમણાં તો આપણે અહીં આવી ગયા ! હા ! પરંતુ આપણે તો અહીંથી પસાર થઈ દીક્ષા કલ્યાણકની દેરીએ આરાધના કરવા ગયા હતા... અહીં કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની આરાધના કરવાની તો હજુ બાકી જ છે ને !

આજે પણ આ કલ્યાણકારી ભૂમિ ઉપર નેમિપ્રભુ તથા અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માઓના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકોનો પુનિત પ્રકાશ, અનેક ભવ્યાત્માઓના અંતરના ઓરડામાં પડેલા મિથ્યાતામસને દૂર હડસેલી, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વની સાધનાનો સ્પર્શ કરાવી રહ્યો છે !

તાજેતરમાં જ નિર્માણ પામેલ આ શ્વેતવર્ણના સંગેમરમરના પાષાણની દેરી કેવી ઉજ્જવળ દેખાય છે ! આ જુઓ ! તેમાં આ પગલાંની ત્રણ જોડ છે ને ? તેમાં નેમિપ્રભુ તથા જેઓ આ સહસાવનથી મુક્તિપદને પામ્યા છે તે સિદ્ધાત્મા રહનેમિ અને સાધ્વી રાજમતીના પગલાં છે ! “નમો જિણાણં” “નમો સિદ્ધાણં”

ચાલો ! અહીં પણ ચૈત્યવંદન કરીએ !

સ્તુતિ

સહસાવને વૈભવ ત્યજી, દીક્ષાગ્રહે રાજુલ પ્રભુ,
યુદ્ધ આદરી ચોપનદિને, કર્મ કરે તે લઘુ;
આસો અમાસે ચિત્રાકાળે, કૈવલ્ય પામે જગવિભુ,
એ ગિરનારને વંદતા, પાપો બધાં દૂરે જતાં... (૨)

ચૈત્યવંદન

જયવંત મહંત નિરંજન છો, ભવનાં દુઃખ દોહગ ભંજન છો;
ભવિનેત્ર વિકાસન અંજન છો, પ્રભુ કામ વિકાર વિગંજન છો... ૧
જગનાથ અનાથ સનાથ કરો, મમ પાપ અમાપ સમૂલ હરો;
અરજી ઉર નેમિ જિણંદ ધરો, તુમ સેવક છું પ્રભુના વિસરો... ૨
સુર અર્ચિત વાંછિતદાયક છો, સહુ સંઘ તણા પ્રભુનાયક છો;
ગિરનાર તણા ગુણ ગાયક છો, કલહંસતણી ગતિ લાયક છો... ૩

સ્તવન

(રાગ : સિદ્ધારથના રે નંદન વિનવું...)

નેમિ જિનેશ્વર નમીએ નેહશું, બ્રહ્મચારી ભગવાન;
પાંચ લાખ વરસનું આંતરૂ, શ્યામ વરણ તનુવાન... નેમિ...
કારતિક વદ બારસ ચવિયા પ્રભુ, માતા શિવાદે મલ્હાર;
જનમ્યા શ્રાવણ સુદિ પાંચમે દિને, દશધનુકાયા ઉદાર... નેમિ...

શ્રાવણ સુદિ છઠ્ઠે દીક્ષા ગ્રહી, આસો અમાસે રે નાણ;
 અષાઢ સુદિ આઠમે સિદ્ધિ વર્યા, વરસ સહસ આયુ પ્રમાણ... નેમિ...
 હરિ પટરાણી શાંભ પ્રદ્યુમ્ન વલી, જિમ વસુદેવની નાર;
 ગજસુકુમાલ પ્રમુખ મુનિરાજ્યા, પહોંચાડ્યા ભવપાર... નેમિ...
 રાજમતી પ્રમુખ પરિવારને, તાર્યો કરૂણા રે આણ;
 પદ્મવિજય કહે નિજ પર મત કરો, મુજ તારો તો પ્રમાણ... નેમિ...

થોય

ત્રણ જ્ઞાન સંયુતા, માતાની કૂખે હુંતા,
 જન્મે પુર હુંતા, આવી સેવા કરંતા;
 અનુક્રમે વ્રત લહંતા, પંચ સમિતિ ઘરંતા,
 મહિયલ વિચરંતા, કેવલશ્રી વરંતા.

આત્મન્ ! આપણે પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક અવસરના દશ્યની
 કલ્પના કરી આંખ બંધ કરી કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક નિમિત્તનો જાપ કરીએ.

ॐ હ્રીં શ્રી નેમિનાથસર્વજાય નમઃ

આપણે પ્રભુના કેવલજ્ઞાન અવસરનું ધ્યાન ધરવાપૂર્વક તે ભાવોમાં
 ભીંજાયને પ્રભુને પ્રાર્થના કરીએ...

પ્રભુ ! આપના શેષ ઘાતી કર્મોનો ક્ષય કરવા આ સહસ્રાવનના
 વનવગડાની વાટે આપે કેટલાય પરિષ્કોને સમતાભાવે સહન કરી ક્ષમા,
 પ્રેમ અને કરૂણાના સૈન્યો વડે આ ઘાતીકર્મ યુદ્ધમાં વિજય મેળવવા આગે
 કૂચ કરી !

પ્રભુ ! ચોપ્પનમા દિવસે ભાદરવા વદ અમાસના આપ આ વૃક્ષ તળે આવીને કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહી ક્ષપકશ્રેણીએ આરુઢ થયા !

પ્રભુ ! આપ છદ્ધા પ્રમત્ત ગુણસ્થાનથી સાતમા અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે થઈને આઠમા અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાને આરોહિત થઈ પહેલા આપની પૃથક્ત્વ વિતર્ક સવિચાર શુક્લધ્યાનની ધારા ચલવિચલતાથી પછી પૃથક્ત્વ વિતર્ક પ્રવિચાર શુક્લધ્યાને આપની ધારા અચલ અવિચલતાથી ચાલે છે !

પ્રભુ ! આત્મધ્યાનની પૂર્ણતમ તદ્દગતતાના પ્રભાવે આપના સહસ્રાર ચક્રમાં સૂક્ષ્મતમ શક્તિઓ ઉત્પન્ન થાય છે ! ધ્યાનની ધારા વિશેષ આગળ વધતાં ધ્યાનના પ્રચંડ અગ્નિના પ્રભાવે ઘાતીકર્મની સૂક્ષ્મતમ ગ્રંથિનો ભેદ થતાં સર્વ ઘાતીકર્મો ભસ્મીભૂત થાય છે ! એ અવસરે જ મોહનીયકર્મનો સર્વથા નાશ થતાં રાગદ્વેષનો પણ નાશ થાય છે, વીતરાગ અવસ્થા બાદ અંતઃમુહૂર્ત કાળે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય અને અંતરાયકર્મની ગ્રંથિઓનો પણ ભેદ થાય છે !

પ્રભુ ! આપની આત્મસૃષ્ટિ કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, યથાખ્યાત ચારિત્ર અને અનંતવીર્યની પરમાત્મ સૃષ્ટિ સર્જે છે !

પ્રભુ ! આપને અનંતા અનંત કાળના અનંતાઅનંત દ્રવ્યોમાંના દરેક દરેક દ્રવ્યના પ્રત્યેકે પ્રત્યેક પર્યાયના જ્ઞાનદર્શનની સમૃદ્ધતમ સમૃદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે !

પ્રભુ ! તરત જ આપના તીર્થંકર નામકર્મનો વિપાકોદય પ્રાદુર્ભાવિ પામે છે ! ચારમૂલ અતિશય, અષ્ટ મહાપ્રતિહાર્યો, ચોત્રીશ અતિશયો અને સમવસરણ સમેત પાંત્રીસ ગુણવાહી વાણીના આંતરબાહ્ય અલૌકિક ઐશ્વર્યો આવિર્ભાવિ પામે છે !

પ્રભુ ! આપના ચ્યવન — જન્મ અને દીક્ષાની માફક આ કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક અવસરે પણ ત્રણેય લોકમાં ઉજાસ અને સકલ પંચેન્દ્રિય જીવરાશિ અને કેટલાક એકેન્દ્રિયથી ચઉરિન્દ્રિય જીવોને સુખનો અહેસાસ થયો. નવ નવ સુવર્ણ કમળો પર પાદન્યાસપૂર્વક આપ સમવસરણ તરફ ચાલ્યા... કરોડો દેવતાઓ આપના અનુયાયીઓ તરીકે આપને અનુસરી રહ્યા છે ! તમામે તમામ વર્ગ ત્રણ ગઢમાંના એક-એક ગાઉના દશ હજાર, પાંચ હજાર અને પાંચ હજાર પગથિયાઓ આપના પ્રભાવે વિના કષ્ટે ચડે છે.

પ્રભુ ! આપે સમવસરણને પ્રદક્ષિણા, તીર્થને નમસ્કાર, રત્નજડિત સુવર્ણ સિંહાસને આરોહણ થવાના અરિહંત ભગવંતના આચારનું અનુકરણ કર્યું...

પ્રભુ ! આપની દિવ્યતાના પ્રભાવે જ દેવો દ્વારા આપના જેવા જ આબેહૂબ ત્રણ — ત્રણ દેહો ત્રણે—ત્રણ દિશામાં દશ્યમાન થાય છે !

પ્રભુ ! આપે પ્રથમદેશના દ્વારા આ ભવસાગરમાં અટવાયેલા અમારા જેવા જીવોને તરવાના ઉપાયો બતાવી ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરીને આપના શાસનના અધિષ્ઠાયક દેવ તરીકે ગોમેધ યજ્ઞ અને આપના શાસનની અધિષ્ઠાયિકા તથા આ ગિરનાર મહાતીર્થની અધિષ્ઠાયિકા તરીકે અંબિકાદેવીની સ્થાપના કરી...

પ્રભુ ! તે ભાદરવા વદ અમાસનો દિવ્ય દિન ધન્ય છે ! આપના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની તે પુણ્ય પળ ! જેણે માણી તે ધન્ય છે !

આત્મન્ ! આપણે બધા પણ કેટલા ધન્યાતિધન્ય બની ગયા છીએ કે પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની કલ્યાણકારી ભૂમિની સ્પર્શના અવસરે, પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક અવસરના ભાવોની સંવેદના, પ્રભુના કેવળજ્ઞાન

કલ્યાણક અવસરના આધ્યાત્મિક આંદોલનો અને તેજસ્વી તારક તરંગોના સ્પંદનોને પામ્યા !

“ત્યારે તમોને જેમણે જોયા હશે તે ધન્ય છે...” આ પંક્તિનું ગુંજન કરતાં કરતાં ચાલો ! આપણે આ લગભગ ૩૦ પગથિયા ઉપર ચઢીને તળેટીના માર્ગે નીચે ઉતરવાનું શરૂ કરીએ !

ધૂળ

પ્રશાંતગિરયે નમો નમઃ, પદ્મગિરયે નમો નમઃ,
સિદ્ધશેખરગિરયે નમો નમઃ, વંદન હો ગિરનાર ને...(૨)

ઝંઝાવાતી કર્મના વંટોળને પણ પ્રશાંત કરે તે ભૂમિ છે આ ગિરનાર !
અનંતા જિનરૂપી પદ્મની સુવાસ ચોતરફ પ્રસરે તે ભૂમિ છે આ ગિરનાર !
અનંત જિનોને સિદ્ધપદ દાનથી ગિરિશેખર બને તે ભૂમિ છે આ ગિરનાર !

આત્મન્ ! આ સહસ્રાવનમાં જ શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવ દ્વારા રૂપાના, સુવર્ણના અને રત્નના પ્રતિમાજીયુક્ત ત્રણ જિનાલયોનું નિર્માણ થયું હતું !

આ સહસ્રાવનમાં પૂર્વકાળમાં સોનાના ચૈત્યમાં મનોહર ચોવીસીનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું હતું !

આ સહસ્રાવનની સમીપના લક્ષારામ (વન)માં એક ગુફામાં અતીત, વર્તમાન અને અનાગત એમ ત્રણ ચોવીસીના ૭૨ તીર્થંકર પરમાત્માની પ્રતિમાજીઓ બિરાજમાન કરવામાં આવી હતી.

આ સહસ્રાવનમાં કેવળજ્ઞાન પામીને લક્ષારામ (વન)માં પ્રભુએ ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો.

આ સહસ્રાવનની સિદ્ધભૂમિમાં જ કરોડો દેવતાઓ દ્વારા અનંતાજિનોના પ્રથમ અને અંતિમ સમવસરણની રચના થઈ હતી !

આવા મહિમાવંત ગિરનારનો જય હો ! જય હો ! જય જયકાર હો !
આત્મન્ ! ચારે તરફ ડુંગરની હારમાળા વચ્ચે આ મહારાજા જેવો
ગિરનાર નગાધિરાજ જુઓ !

આત્મન્ ! આ દેખાતા એવા જગતમાં માનવો, અર્થ — કામના
દુઃખોથી પીડાય છે અને તિર્યચો ક્ષુધાતૃષ્ણાના દુઃખોથી પીડાય છે. નહીં
દેખાતા એવા જગતમાં નારકીમાં નારકના જીવો નરકની તીવ્ર વેદનાઓથી
પીડિત છે અને દેવો દિવ્ય વૈભવ, ઐશ્વર્યની નશ્વરતાની કલ્પના માત્રથી
પીડિત છે.

આજના વિજ્ઞાને વિકાસના નામે સૌને વિનાશ તરફ ગબડાવ્યા છે,
આજનો માનવ વિજ્ઞાન અને વિજ્ઞાનના સાધનોની પાછળ ગાંડો થયો છે !
મોબાઈલ, કમ્પ્યુટર, ઈન્ટરનેટ કેટકેટલા વૈજ્ઞાનિક સાધનોએ ઘર ઘરમાં
સ્વજનોની સાથેના નિર્દોષ અને નિર્મળ આત્મીય સંબંધોનો ભુકકો બોલાવી
દીધો છે !

ઘરની સ્ત્રી ઘરમાં પણ સુરક્ષિત નથી ! ચોતરફથી દોષો ! અને
દૂષણોની આગ ફાટી છે ! આજનો યુવાવર્ગ પતનના માર્ગે દોડે છે ! આજે
આભ ફાટ્યું છે ! ક્યાં ક્યાં થીગડા દેવા ! એ મોટો પ્રશ્ન બની જાય છે ! છતાં
જ્યાં સુધી જિનેશ્વર પરમાત્માનું શાસન અને આવા કલ્યાણકારી તીર્થોનો
સંયોગ સાંપડ્યો છે ને ! ત્યાં સુધી આપણે બચવાની શક્યતાઓ રહેલી છે !

તારક તીર્થંકર પ્રભુની કૃષ્ણ આપણા પર અનરાધાર વરસી રહી છે !

આજે પણ પ્રભુના કલ્યાણકોના ભૂમિ પ્રદેશો પર પરમાત્માના
આત્માઓના તે અવસરના પરમ પાવન અને પવિત્ર પરમાણુઓ પુષ્કળ
પ્રમાણમાં પથરાયેલા છે !

આજે પણ પ્રભુના કલ્યાણકોની તિથિના એક વિશિષ્ટ પ્રકારના પ્રચંડ પ્રભાવો પ્રસરાયેલા છે !

પ્રભુના કલ્યાણકોની માફક આ કલ્યાણક-ભૂમિના સ્થાનો અને કલ્યાણક-દિનની તિથિઓની અસીમ શક્તિઓ છે ! આ કલ્યાણક તિથિઓ પણ પર્વતિથિ સમાન છે !

આત્મન્ ! આ કલ્યાણકભૂમિઓની સ્પર્શના, સંવેદના અને સ્પંદનાની સાથે સાથે કલ્યાણક તિથિઓની આરાધના તથા નિત્યક્રમમાં પ્રભુના પાંચ કલ્યાણકના ધ્યાન અને પંચકલ્યાણકની ભાવયાત્રાની આરાધના, આરાધક એવા આત્માઓને પ્રાથમિક કાળમાં તીર્થંકર પરમાત્માનો પરોક્ષ પરિચય અને સમાગમ કરાવે છે, વળી પરંપરાએ તે પ્રભુનો પ્રત્યક્ષ પરિચય અને સમાગમ કરાવે છે ! સુવર્ણ કમળો પર પાદન્યાસ જેવા ચોત્રીસ અતિશયો સાથે સમવસરણનાં દિવ્યાતિદિવ્ય દર્શન પણ કરાવે છે !

આવા કલ્યાણકોના આલંબનથી આરાધક આત્માઓના, પરમાત્માના આત્મા સાથે અંતરના અંતરાયો દૂર થઈ, મુક્તિ પર્યંતના અતૂટ સંબંધો જોડાય છે !

પ્રભુના પંચકલ્યાણકોના આલંબને શાંતિ — સમાધિ — સદ્ગતિ અને સિદ્ધિગતિની સાધના થાય છે ! દેવાધિદેવના દરેકે દરેક કલ્યાણક તેઓના દિવ્યતમ જીવનની દિવ્યાતિદિવ્ય પ્રસંગાવલિ છે !

કલ્યાણકના આલંબને આરાધના કરનાર આરાધક સ્વયં પરમાત્મા પદને પામે છે ! ગર્ભ, જન્મ, અચારિત્ર, અજ્ઞાન અને સદેહાવસ્થાના સ્થાને અગર્ભ, અજન્મ, અનંત ચારિત્ર, અનંત જ્ઞાન અને અદેહાવસ્થા સ્વરૂપ શાશ્વત સ્થાનને પામે છે !

પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયમાં ચક્ર્યૂર બનેલા જીવોને ઉગારવા માટે પ્રભુના પંચકલ્યાણકોની આરાધના—સાધના—ઉપાસના સમર્થ છે !

આત્મન્ ! કાળના પ્રવાહમાં તો અનંતા અરિહંત પરમાત્માઓ, આ સૃષ્ટિને પાવન કરી ચાલ્યા ગયા ! અરે ! માત્ર ગિરનારની આ ભૂમિ ઉપર પણ અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષકલ્યાણકો થયા છે.

આ અનંત અરિહંત પરમાત્માની આરાધના, એક-એકના નામ લઈને આપણે કરી શકીએ તે અસંભવ છે ! પરંતુ તે અલગ અલગ નામવાળા અનંતા અરિહંત પરમાત્મા પણ કલ્યાણક ગુણથી તો એક સમાન જ છે. તેથી એક અરિહંત પરમાત્માના કલ્યાણકની આરાધના અવસરે, અનંતા અરિહંત પરમાત્માને સ્મૃતિ પટ ઉપર સ્મરણમાં લાવી, આરાધના કરવામાં આવે તો અનંતા અરિહંતોના કલ્યાણકોની આરાધનાનો લાભ થાય, તેમ કહેવું અસ્થાને ન ગણાય !

આ કલ્યાણકભૂમિઓ અને કલ્યાણક તિથિઓ આત્મહિતકારક અને મોક્ષફલદાયક હોવાથી એકાંતે જીવંત અને ચેતનવંત હોય છે !

કલ્યાણકની આરાધના અવસરે આપણે પ્રભુને વિનંતી કરીએ કે...

પ્રભુ ! કહેવાય છે કે અંતરના સાચા ભાવપૂર્વક કરેલી પ્રાર્થના કદી નિષ્ફળ નથી જતી !

હે અનંતા અરિહંત પ્રભુ ! આપ તો પાંચ - પાંચ કલ્યાણકો દ્વારા શાશ્વત સુખના સ્વામી બન્યા !

હે અનંતા અરિહંત પ્રભુ ! આપના શાસનમાં અનંતાજીવો ભવસાગરથી પાર ઉતર્યા છતાંય હું તો સંસાર સાગરમાં ડૂબી રહ્યો છું !

હે અનંતા અરિહંત પ્રભુ ! આ સંસાર સાગરમાં અર્થકામની કામનાઓ, વિષય — કષાયની વાસનાઓ અને રાગ દ્વેષની જાળમાં હું અનાદિકાળથી અટવાયેલો છું !

પ્રભુ ! આપના એક - એક કલ્યાણકની શક્તિથી મારા આ ખતરનાક દોષો ખતમ થાઓ ! નિર્મૂળ થાઓ ! વિનાશ થાઓ !

પ્રભુ ! આપના પંચકલ્યાણકોના એક - એક કલ્યાણકની એક - એક શક્તિ દ્વારા મારા સર્વદોષો સંપૂર્ણતયા નાશ પામો ! મારા આત્માના સર્વ ગુણો પૂર્ણતયા પ્રકાશ પામો !

હે અનંતા અરિહંત પરમાત્મા ! આ જગતના જીવંત ઉદ્ધાર માટે આપ આપના કલ્યાણકોના પરમાણુઓ, કલ્યાણકોના ભવ્ય પ્રભાવો અને કલ્યાણકોની આરાધના આ વિશ્વના વિરાટ પથ પર પાથરતા ગયા છો, તે પરમાણુઓનો સ્પર્શ હું પામું એવી કૃપા કરો !

હે પ્રભુ ! જે કોઈ જીવો કલ્યાણકની દિવ્યતમ દિવ્યતાઓને સમજે છે ! કલ્યાણકોની કલ્યાણકારિતાને ઝીલે છે અને કલ્યાણકોની મોક્ષદાયિતાને આરાધે છે, તે જીવો આપના જેવી સિદ્ધપદની શાશ્વતી રિદ્ધિ-સિદ્ધિને પામે છે !

પ્રભુ ! આપની ચ્યવનાવસ્થાની ભાવભરી આરાધનાથી મારી ગર્ભાવસ્થાનો અપચય અને અગર્ભાવસ્થાના ઉપચયથી મને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાઓ !

પ્રભુ ! આપના જન્મ કલ્યાણકની ભાવભરી આરાધનાઓના પ્રભાવે મારી જન્માવસ્થાનો અપકર્ષ અને અજન્માવસ્થાના ઉત્કર્ષથી મને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાઓ !

પ્રભુ ! આપના દીક્ષાકલ્યાણકની ભાવભરી આરાધનાના પ્રભાવે મારી ભોગાવસ્થાનું વિઘટન અને યોગાવસ્થાના સંઘટનથી મને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાઓ !

પ્રભુ ! આપના કેવલજ્ઞાન કલ્યાણકની ભાવભરી આરાધનાના પ્રભાવે મારી અજ્ઞાનાવસ્થાનું વિસર્જન અને સર્વજ્ઞાવસ્થાના સંસર્જનથી મને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાઓ !

પ્રભુ ! આપના નિર્વાણ કલ્યાણકની ભાવભરી આરાધનાના પ્રભાવે મારી સદેહાવસ્થાનો વિનાશ અને અદેહાવસ્થાના વિકાસથી મને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાઓ !

હે અનંત અરિહંત પરમાત્મા ! આપના પરમપદપ્રદાતા એવા પાંચ કલ્યાણકોની વિવિધ આરાધના થકી મારા સંસારની સર્વ પર્યાયમય અવસ્થાઓ ક્ષય પામો ! સંસારાતીત મુક્તિની એક જ અવસ્થા પ્રગટ થાઓ !

અરે આત્મન્ ! આ કલ્યાણકારી કલ્યાણકોની કથા કરતાં કરતાં ઉતરતા આપણે ક્યાં આવી ગયા !

અરે ! આ તો સહસ્રાવન કલ્યાણકભૂમિ તીર્થોદ્ધાર સમિતિના સંચાલનમાં રાયણવૃક્ષની નીચે ચાલતી પરબ આવી ગઈ ! હવે તો માંડ ૧૧૫૦ આસપાસ પગથિયા જ ઉતરવાના બાકી રહ્યા !

આત્મન્ ! જાજવલ્યમાન એવો આ ગિરનારનો સુવર્ણ ઈતિહાસ હોવા છતાં ભવિતવ્યતાના યોગે લગભગ છેલ્લી સદીમાં આ મહાતીર્થના માહાત્મ્યને ચતુર્વિધ સંઘ ન્યાય આપી શક્યો નથી ! હવે આપણે જરાપણ પ્રમાદ કરવાનો નથી વારંવાર આ કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના કરી આપણા આત્માનું કલ્યાણ કરવા પુરુષાર્થ કરવાનો છે. જ્યાં હોઈએ ત્યાંથી રોજ આ ગિરનાર મહાતીર્થને સ્મરણપટ ઉપર લાવી લખલૂટ કર્મોના ભુક્કા બોલાવી સિદ્ધપદને પામવાનું છે.

श्री गिरनारञ्ज महातीर्थनां महाकल्याणकारी १०८ नाम

(नित्य गिरनारना १०८ नामोने नमस्कार करवाथी लभलूट कर्मो नो क्षय थाय छे.)

1. कैलासगिरये नमो नमः	19. ध्रुवगिरये नमो नमः
2. उज्जयंतगिरये नमो नमः	20. परमोदयगिरये नमो नमः
3. रैवतगिरये नमो नमः	21. निस्तारगिरये नमो नमः
4. स्वर्णगिरये नमो नमः	22. पापहरगिरये नमो नमः
5. गिरनारगिरये नमो नमः	23. कल्याणकगिरये नमो नमः
6. नंदलद्रगिरये नमो नमः	24. वैराग्यगिरये नमो नमः
7. पारसगिरये नमो नमः	25. पुण्यदायकगिरये नमो नमः
8. योगेन्द्रगिरये नमो नमः	26. सिद्धपदगिरये नमो नमः
9. सनातनगिरये नमो नमः	27. दृष्टिदायकगिरये नमो नमः
10. सुरभिगिरये नमो नमः	28. ईन्द्रगिरये नमो नमः
11. उदयगिरये नमो नमः	29. निरंजनगिरये नमो नमः
12. तापसगिरये नमो नमः	30. विश्रामगिरये नमो नमः
13. आलंबनगिरये नमो नमः	31. पंचमगिरये नमो नमः
14. परमगिरये नमो नमः	32. भवच्छेदकगिरये नमो नमः
15. श्रीगिरये नमो नमः	33. आश्रयगिरये नमो नमः
16. सप्तशिखरगिरये नमो नमः	34. स्वर्गगिरये नमो नमः
17. शैतन्यगिरये नमो नमः	35. समत्वगिरये नमो नमः
18. अव्ययगिरये नमो नमः	36. अमलगिरये नमो नमः

37. જ્ઞાનોદ્યોતગિરયે નમો નમઃ	57. ભવ્યાનંદગિરયે નમો નમઃ
38. ગુણનિધિગિરયે નમો નમઃ	58. પરમાનંદગિરયે નમો નમઃ
39. સ્વયંપ્રભગિરયે નમો નમઃ	59. ઈષ્ટસિદ્ધિગિરયે નમો નમઃ
40. અપૂર્વગિરયે નમો નમઃ	60. રામાનંદગિરયે નમો નમઃ
41. પૂર્ણાનંદગિરયે નમો નમઃ	61. ભવ્યાકર્ષણગિરયે નમો નમઃ
42. અનુપમગિરયે નમો નમઃ	62. દુઃખહરગિરયે નમો નમઃ
43. પ્રભંજનગિરયે નમો નમઃ	63. શિવાનંદગિરયે નમો નમઃ
44. પ્રભવગિરયે નમો નમઃ	64. ઉજવલગિરયે નમો નમઃ
45. અક્ષયગિરયે નમો નમઃ	65. આનંદગિરયે નમો નમઃ
46. રત્નગિરયે નમો નમઃ	66. તીર્થોત્તમગિરયે નમો નમઃ
47. પ્રમોદગિરયે નમો નમઃ	67. મહેશ્વરગિરયે નમો નમઃ
48. પ્રશાંતગિરયે નમો નમઃ	68. રમ્યગિરયે નમો નમઃ
49. પદ્મગિરયે નમો નમઃ	69. બોધિદાયકગિરયે નમો નમઃ
50. સિદ્ધશેખરગિરયે નમો નમઃ	70. મહોદ્યોતગિરયે નમો નમઃ
51. ચંદ્રગિરયે નમો નમઃ	71. અનુત્તરગિરયે નમો નમઃ
52. સૂર્યગિરયે નમો નમઃ	72. પ્રશમગિરયે નમો નમઃ
53. ઈન્દ્રપર્વતગિરયે નમો નમઃ	73. મોહભંજકગિરયે નમો નમઃ
54. આત્માનંદગિરયે નમો નમઃ	74. પરમાર્થગિરયે નમો નમઃ
55. આનંદધરગિરયે નમો નમઃ	75. શિવસ્વરૂપગિરયે નમો નમઃ
56. સુખદાયીગિરયે નમો નમઃ	76. લલિતગિરયે નમો નમઃ

77. અમૃતગિરયે નમો નમઃ	93. મુક્તિરાજગિરયે નમો નમઃ
78. દુર્ગતિવારણગિરયે નમો નમઃ	94. મણિકાન્તગિરયે નમો નમઃ
79. કર્મક્ષાયકગિરયે નમો નમઃ	95. મહાયશગિરયે નમો નમઃ
80. અજેયગિરયે નમો નમઃ	96. અવ્યાબાધગિરયે નમો નમઃ
81. સત્ત્વદાયકગિરયે નમો નમઃ	97. જગતારકગિરયે નમો નમઃ
82. વિરતિગિરયે નમો નમઃ	98. વિલાસગિરયે નમો નમઃ
83. વ્રતગિરયે નમો નમઃ	99. અગમ્યગિરયે નમો નમઃ
84. સંયમગિરયે નમો નમઃ	100. સુગતિગિરયે નમો નમઃ
85. સર્વજ્ઞગિરયે નમો નમઃ	101. વીતરાગગિરયે નમો નમઃ
86. કેવલગિરયે નમો નમઃ	102. ચિંતામણિગિરયે નમો નમઃ
87. જ્ઞાનગિરયે નમો નમઃ	103. અતુલગિરયે નમો નમઃ
88. નિર્વાણગિરયે નમો નમઃ	104. મહાવૈદ્યગિરયે નમો નમઃ
89. તારકગિરયે નમો નમઃ	105. પાવનગિરયે નમો નમઃ
90. શિવગિરયે નમો નમઃ	106. અચલગિરયે નમો નમઃ
91. હંસગિરયે નમો નમઃ	107. લબ્ધિગિરયે નમો નમઃ
92. વિવેકગિરયે નમો નમઃ	108. સૌભાગ્યગિરયે નમો નમઃ
	(ગુણવંતગિરયે નમો નમઃ)

શ્રી ગિરનારજી મહાતીર્થના શાસ્ત્રાધારે છ આરાના છ નામો જોવામાં આવે છે, પરંતુ તીર્થભક્તિ માટે તેના વિવિધ ગુણાનુસાર આ 108 નામોની રચના કરવામાં આવી છે.

વર્તમાન ચોવીસીના બાવીસમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથ ભગવાન
સહિત અનંતા તીર્થંકરોના દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષકલ્યાણકથી
પાવન બનેલ ગરવા ગઠ ગિરનાર મહાતીર્થની આરાધનાર્થે
ગિરનારતપ આરાધના

બાવીસમા શ્રી નેમિનાથ ભગવાન તથા અનંતા તીર્થંકરોના કલ્યાણકની આરાધનાર્થે થતાં આ તપમાં કુલ બાવીસ ઉપવાસ કરવા.

આ તપમાં પહેલાં છઠ્ઠી શરૂઆત કરીને પારણામાં બેસણા સાથે એકાંતરે આઠ ઉપવાસ કરવા, પછી અઢમ કરવો, ત્યારપછી એકાંતરે 7 ઉપવાસ કરીને છેલ્લે એક છઠ્ઠ કરવો.

આ રીતે કુલ 39 દિવસમાં બાવીસમા નેમિનાથ ભગવાનને મુખ્ય રાખી આ તીર્થમાંથી સિદ્ધપદ પામેલ અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માની આરાધના સ્વરૂપે કુલ 22 ઉપવાસ કરવા, જો ચોમાસામાં આ તપ કરાવવામાં આવે તો તેમાં શક્ય હોય તો શ્રાવણ સુદ - 4 ના મહિનાનું ધર, શ્રાવણ સુદ - 5 નેમિનાથ ભગવાનનો જન્મકલ્યાણક દિવસ તથા શ્રાવણ સુદ - 6 નેમિનાથ ભગવાનનો દીક્ષાકલ્યાણક દિવસ એ ત્રણ દિવસનો અઢમ થાય તેવો ખાસ પ્રયત્ન કરવો. આ તપમાં એક સાથે સળંગ બે પારણા ન કરવા, પરંતુ શક્તિ અને ભાવના અનુસાર એક સાથે વધારે ઉપવાસ કરીને કુલ 22 ઉપવાસની આરાધના કરી શકાય.

પ્રથમ છઠ્ઠમાં બન્ને દિવસે “ઉજિંજત સેલ સિહરે દિક ખા નાણં નિસ્સીહિઆ જસ્સ, તમ્ ધમ્મ ચક્કવટ્ઠીં, અરિક્કનેમિં નમંસામિ” આ પદની 20 માળા ગણવી.

અઢકમમાં પ્રથમ દિવસે નેમિનાથ સહિત અનંત તીર્થકર પ્રભુના અ્યવનકલ્યાણકની આરાધનાર્થે “શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિન પરમેષ્ટિને નમઃ” 20 નવકારવાળી ગણવી.

બીજા દિવસે શ્રી નેમિનાથ સહિત અનંતા તીર્થકર પ્રભુના જન્મકલ્યાણકની આરાધનાર્થે “શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિન અર્હતે નમઃ” 20 નવકારવાળી ગણવી.

ત્રીજા દિવસે નેમિનાથ સહિત અનંતા તીર્થકર પ્રભુના દીક્ષાકલ્યાણકની આરાધનાર્થે “શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિન નાથાય નમઃ” 20 નવકારવાળી ગણવી.

છેલ્લા છઠ્ઠ દરમ્યાન પહેલા દિવસે નેમિનાથ સહિત અનંતા તીર્થકર પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની આરાધનાર્થે “શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિન સર્વજ્ઞાય નમઃ” 20 નવકારવાળી ગણવી.

બીજા દિવસે નેમિનાથ સહિત અનંતા તીર્થકર પ્રભુના મોક્ષકલ્યાણકની આરાધનાર્થે “શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિન પારંગતાય નમઃ” 20 નવકારવાળી ગણવી. રોજની આરાધના “ૐ હ્રીં અર્હ શ્રી નેમિનાથ સહ અનંતજિનાય નમઃ” પદની 20 માળા, સાથિયા - 22,

22 ખમાસમણા દુહા

- ❖ રૈવતગિરિ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર;
માનવભવ પામી કરી, ધ્યાવું વારંવાર.
કેલાસ ગિરિવરે શિવવર્યા, તીર્થકરો અનંત;
આગે અનંતા પામશે, તીરથ કલ્પ વદંત.
(આ બન્ને દુહા બોલીને ખમાસમણ દેવું.)

❖ શ્રી ગિરનાર મહાતીર્થ આરાધનાર્થે કાઉસ્સગ્ગ કરું ?

ઈચ્છું શ્રી ગિરનાર મહાતીર્થ આરાધનાર્થ કાઉસ્સગ્ગં વંદણવત્તિયાએ
પૂઅણવત્તિયાએ...

વગેરે સૂત્ર બોલીને 22 લોગસ્સ ન આવડે તો 88 નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ
કરવો પછી એક લોગસ્સ પ્રગટ બોલવો.

(તપાવલીમાં ગિરનારતપ જોવામાં આવતો નથી, પરંતુ ગિરનાર
મહાતીર્થના ઉત્કર્ષર્થે આ તીર્થની વિશેષ આરાધના માટે આ વિધિ તૈયાર
કરવામાં આવેલી છે)

અમાસના દિવસે કલ્યાણકારી કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના

દેવાંગના ને દેવતાઓ, જેની સેવના ઝંખતા,
મળી તીર્થકલ્પો વળી, જેના ગુણલાં ગાવતા,
જિનો અનંતા જે ભૂમિએ, પરમપદને પામતા,
એ ગિરનારને વંદતા, મુજ જન્મ આજ સફળ થયો.
શાસ્ત્રકારો ફરમાવે છે કે...

ગિરનાર મહાતીર્થ મધ્યે આજપર્યંત અનંતા તીર્થકર પરમાત્માના દીક્ષા,
કેવળ અને મોક્ષ કલ્યાણક થયેલ છે, તથા અન્ય અનંતા તીર્થકર પરમાત્માના
માત્ર મોક્ષકલ્યાણક થયા છે.

આ મહાતીર્થ ઉપર થયેલ અનંતા તીર્થકર પરમાત્માના કલ્યાણક
દિવસોની તિથિ તથા ચોક્કસ સ્થાનથી પણ આપણે આજે અજ્ઞાત છીએ ત્યારે
આપણા જન્મો જનમના અજ્ઞાન તિમિરને દૂર કરવા.

ચાલો ! શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકની માસિક તિથિના દિવસે આ કલ્યાણકભૂમિની સ્પર્શના-ભક્તિની સાથે સાથે ભૂતકાળમાં થયેલ અનંતા તીર્થંકર પરમાત્માના દીક્ષાકલ્યાણક, કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક અને મોક્ષકલ્યાણકની પાવનભૂમિની પણ સ્પર્શના-ભક્તિની આરાધના દ્વારા આપણા અનંતા જન્મોના વિષય-કષાયના કર્મમલને દૂર કરી આત્મકલ્યાણની આરાધના કરીએ.

શ્રી નેમિપ્રભુના કેવળજ્ઞાનકલ્યાણક અવસરે અમાસના દિવસે કરોડો દેવતાઓ દ્વારા સમવસરણની રચના થઈ હતી. ત્યારે શ્રી નેમિપ્રભુના શાસનના તથા શ્રી ગિરનારજી મહાતીર્થના અધિષ્ઠાયિકા દેવી તરીકે અંબિકાદેવીની સ્થાપના પણ અમાસના દિવસે જ થઈ હતી. જે આજે પણ આ ગિરનાર મહાતીર્થની રક્ષા કરી રહ્યા છે.

આ શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક દિન તથા નેમિનાથ પ્રભુના શાસનના અધિષ્ઠાયિકા અંબિકાદેવીના ઉત્પત્તિ દિનની દર મહિને આરાધના કરવા માટે દર માસની અમાસે ગિરનારજી મહાતીર્થની યાત્રા કરવા અવશ્ય પધારો !

શ્રી ગિરનાર મહાતીર્થની ૯૯ યાત્રાની વિધિ

શ્રી ગિરનાર મહાતીર્થ પૂર્વે અનંતા તીર્થંકરોના કલ્યાણક અને વર્તમાન ચોવીસીના બાવીસમા બાલબ્રહ્મચારી નેમિનાથ પરમાત્માના દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ કલ્યાણક દ્વારા આ પુનિતભૂમિ પાવનકારી બનેલ છે. આવતી ચોવીસીના 24 તીર્થંકરો મોક્ષે જવાના છે. આ મહાતીર્થની 99 યાત્રાની વિધિ

માટે શાસ્ત્રોમાં વિશેષ કોઈ ઉલ્લેખ આવતો નથી, પરંતુ આ ચોવીસીમાં પશ્ચિમ ભારતમાં તીર્થંકરના માત્ર આ ત્રણ કલ્યાણકો જ થવા પામ્યા હોવાથી તે મહાકલ્યાણકારી ભૂમિનાં દર્શન — પૂજન અને સ્પર્શન દ્વારા અનેક ભવ્યજનો આત્મકલ્યાણની આરાધનામાં વિશેષ વેગ લાવી શકે તે માટે પુષ્ટ આલંબન સ્વરૂપે ગિરનાર — ગિરિવરની 99 યાત્રાઓનું આયોજન કરાય છે.

વર્તમાન પરિસ્થિતિને અનુલક્ષીને નીચે મુજબ યાત્રા કરી શકાય.

ગિરનારના પાંચ ચૈત્યવંદન તથા ૯૯ યાત્રાની સમજ :

- કાંતાબા સંકુલમાં આદિનાથ ભગવાનના જિનાલયમાં પ્રથમ ચૈત્યવંદન કરવું.
- આ સંકુલમાં નિર્માણ પામેલ વિશાળ જય તળેટીમાં પાંચ પરમાત્માના પગલાંની દેરી તથા ગિરિશિલા સન્મુખ બીજુ ચૈત્યવંદન કરવું. પછી ડુંગર ચઢતાં પાંચમા પગથિયે જમણી બાજુ નેમિનાથ ભગવાનના પગલાંની દેરીમાં પગલાં અને શાસનદેવી અંબિકાદેવીનાં દર્શન કરી નિર્વિઘ્ને યાત્રા થાય તે માટે પ્રાર્થના કરવી.
- ડુંગર ચઢતાં લગભગ 3800 પગથિયે પહેલી ટૂંકમાં નેમિનાથ દાદાના મુખ્ય જિનાલયમાં મૂળનાયક નેમિનાથ દાદાનું ત્રીજુ ચૈત્યવંદન કરવું.
- મૂળ દેરાસર પાછળ આદિનાથના દેરાસરે ચોથુ ચૈત્યવંદન કરવું.
- અમિઝરા પાર્શ્વનાથનું પાંચમુ ચૈત્યવંદન કરવું. ત્યાંથી સહસ્રાવન (દીક્ષા — કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક) અથવા જયતળેટી આવતાં પ્રથમ યાત્રા પૂર્ણ થયેલ કહેવાય. પછી પાછા જયતળેટીથી અથવા સહસ્રાવનથી ઉપર ચડતાં પૂર્વમુજબ બે ચૈત્યવંદન કરવાં. આ રીતે બેમાંથી કોઈપણ

સ્થાનેથી પુનઃ દાદાની ટૂંકે દર્શન ચૈત્યવંદન કરી, આ બેમાંથી કોઈપણ સ્થાને નીચે ઉતરતાં બીજી યાત્રા થઈ ગણાય. ક્રમશઃ આ મુજબ 108 વખત દાદાની ટૂંકની સ્પર્શના કરવી આવશ્યક છે.

નિત્ય આરાધના :

- ઉભયટંક પ્રતિક્રમણ
- નિત્ય જિનપૂજા તથા 99 દરમ્યાન ઓછામાં ઓછું એક વખત દરેક દેરાસરમાં (14) મૂળનાયક દાદાનું દેવવંદન.
- ઓછામાં ઓછું એકાસણાનું પચ્ચક્રપાણ.
- ભૂમિ સંથારો.
- દરેક યાત્રામાં મૂળનાયકની 3 પ્રદક્ષિણા.
- ‘ઉર્જિજત સેલ સિહરે દીક્રુખા નાણં નિસ્સીહીઆ જસ્સ, તં ધમ્મચક્કવટ્ટીં અરિક્કનેમિં નમંસામિ.’

(અથવા)

“ઠું હ્રૂં અહં શ્રી નેમિનાથાય નમઃ.” આ પદની 20 માળા ગણવી.

- “શ્રી રૈવતગિરિ મહાતીર્થ આરાધનાર્થ.....”
9 લોગસ્સ સંપૂર્ણનો કાઉસ્સગ્ગ,
- ગિરનાર મહાતીર્થના 9 ખમાસમણાં.
- 99 યાત્રા દરમ્યાન 1 વખત મુખ્ય દેરાસર સાથે મૂળનાયક દાદાની 108 પ્રદક્ષિણા / 108 લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ / આખા ગિરનાર ગિરિવરની પ્રદક્ષિણા (લગભગ 28 કી.મી.)
- યથાશક્તિ ચોવિહાર છઠ્ઠ કરીને સાત યાત્રા.

❖ ગિરનાર ગિરિવરની ૯૯ યાત્રા કેવી રીતે કરશો ?

ગિરનારની 99 યાત્રાથી આપ ગભરાઈ ગયા ? તેમાં ગભરાવાની કોઈ જરૂર નથી – હકીકતમાં શત્રુંજયની 99 યાત્રા કરતાં તો ગિરનારની 99 યાત્રા સાવ સરળ છે.

હા ! હા !! તેમાં આશ્ચર્ય પામવાની જરૂર નથી. શત્રુંજયની પ્રથમ યાત્રા લગભગ 3600 પગથિયાં થાય, ગિરનારની પહેલી યાત્રા લગભગ 3840 પગથિયાં થાય.

શત્રુંજયમાં બીજી યાત્રા માટે ઘેટીપાગના 2800 પગથિયાં ઉતરવાનાં થાય જ્યારે ગિરનારમાં બીજી યાત્રા માટે 1000 પગથિયાંનાં ડિસ્કાઉન્ટ સાથે સહસ્રાવન સુધીનાં માત્ર 1800 પગથિયાં ઉતરવાનાં થાય.

શત્રુંજયની ત્રણ યાત્રામાં જેટલા પગથિયાં થાય તેનાથી ઓછા પગથિયાંમાં ગિરનારની તો ચાર યાત્રા થઈ જાય એટલે ગિરનારની 99 યાત્રા ખૂબ જ અઘરી છે, તેવો જરાપણ ભય ન રાખશો. કોઈપણ ડર રાખ્યા વગર ગિરનારની આ 99 યાત્રાની અમૂલ્ય તક ચૂકશો નહીં.

